

Rohitsj

Tempel forrás. Szénavevő, diatetikus, nitrit azzal ital. - Elősegíti az emésztést és anyagcserét.

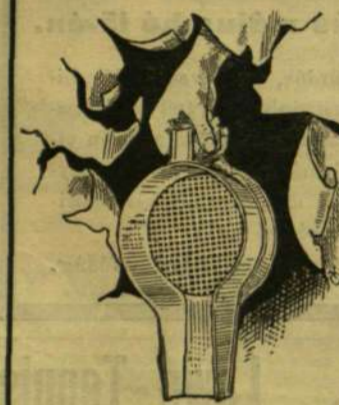
Styria

Donati

Legdusabb, természetes magnézium-glaubersósforrások.

KITÖR A DICSEŐ

szó minden háziaszony ajkán, ha a szabadalm.



Hamurostáról

besél. Soha újdonosság nem vált olyan gyorsan szűkebbé, mint ez az egyszerű és nagyszerű házi eszköz, amely seugring időt, még több fáradságot takarít és sok veszélytől óvja meg Önt. **Folyósóra menés, fújás, lökés, a nulló.** Vele a vasolás egyszerű. Már az első kísérlet elragadja és hálásan tovább ajánlja. Kérjen ingyen és bérmentve illusztrált leírást. A Hamurosta darabja **K 280.** Kapható minden szababavágó üzletben. Vezérképviselek **Arak és Társa** Budapest, VIII., József-körút 33. Postai számküldés utánvétellel, vagy az újság előzetes beküldése ellenében.



A MARGIT-CREME a forragu hölgyek kedvenc szépség szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerezés összehajlásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a **MARGIT-CREME** atánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel lezárt dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A **MARGIT-CREME** ártalmatlan, színtelen, vegyiszta készítmény, amely a külföldön általános feltűnést kellett. **Ára 1 K. Margit-szappan 70 fill. Margit-puder 1 20.** Gyártja **Földes Kelemen** laboratóriuma **Aradon.** Kapható minden gyógyszerár, illatszert- és drogua-üzletben.

ÜRTÖMB, HOMOK ÉS SALAK- TÉGLAGYÁRTÓ GÉPEK

a legkülönbözőbb típusokban kézi vagy erőhajtásra berendezve.

Napi teljesítmény 7-20000 darab falazótégla.

228. számú speciális ajánlatok és utasítások díjmentesen.

Dr. GASPARY & Co.
MARKRANSTADT Leipzig mellett.

Legnagyobb különlegességi géppár homok értékesítésére.

Kérjük gyárunkat megköszönni.

Valódi brünni szövetek

az 1910. évi tavaszi és nyári idényre. ::
:: **Egy szelvény** :: 1 szelvény 7 K
:: **3-10 méter hosszú** :: 1 szelvény 10 K
elegendő teljes férfiruhához (kabát, nadrág és mellény) 1 szelvény 12 K
1 szelvény 15 K
1 szelvény 17 K
1 szelvény 18 K
1 szelvény 20 K
:: **ára csak** ::

Egy szelvényt fekete szalonkabáthoz 20.- K-ért, éppugy felöltőszöveteket, turistalodent, selyemkamzart gyári árákon küld a mindenütt ismert megüthető és szolid postógyári raktár

Siegel-Imhof, Brünn 126

Minták ingyen és bérmentve.

Nagy előnyre szolgál mindenkinek, ha szövetségesei lettek a gyártás helyén Siegel-Imhof cég-nél rendel. Urilást forgalma miatt állandóan a legnagyobb választék a legújabb szövetekből.

szabott, legolcsóbb árak! bármily megrendelés teljesítése szigorúan mintáü és figyelmes.

Korszakalkotó találmány!!! Sérvben

szenvedők különös figyelmét felhívom es. és kir. szab. pneumatikus pelottával ellátott sérvkö-tőimre. Ezek az egyedüli kötélekek, melyek teljesen fájdalom nélkül viselhetők, mert a pneumatikus pelotta a legerősebb és legbiztonságosabb nyomást és a legnagyobb sérvet is fájdalomtalanul és teljes biztonsággal visszatartja. Ezernyi elismerőlevél a legelőkelőbb orvosoktól és tanároktól. **Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küld.**

KELETI J. es. és kir. szab. sérvköteket gyárt Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17. Alapítva 1878. Telefon 13-76.



VASÁRNAPI UJSÁG

22. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁJUS 29.

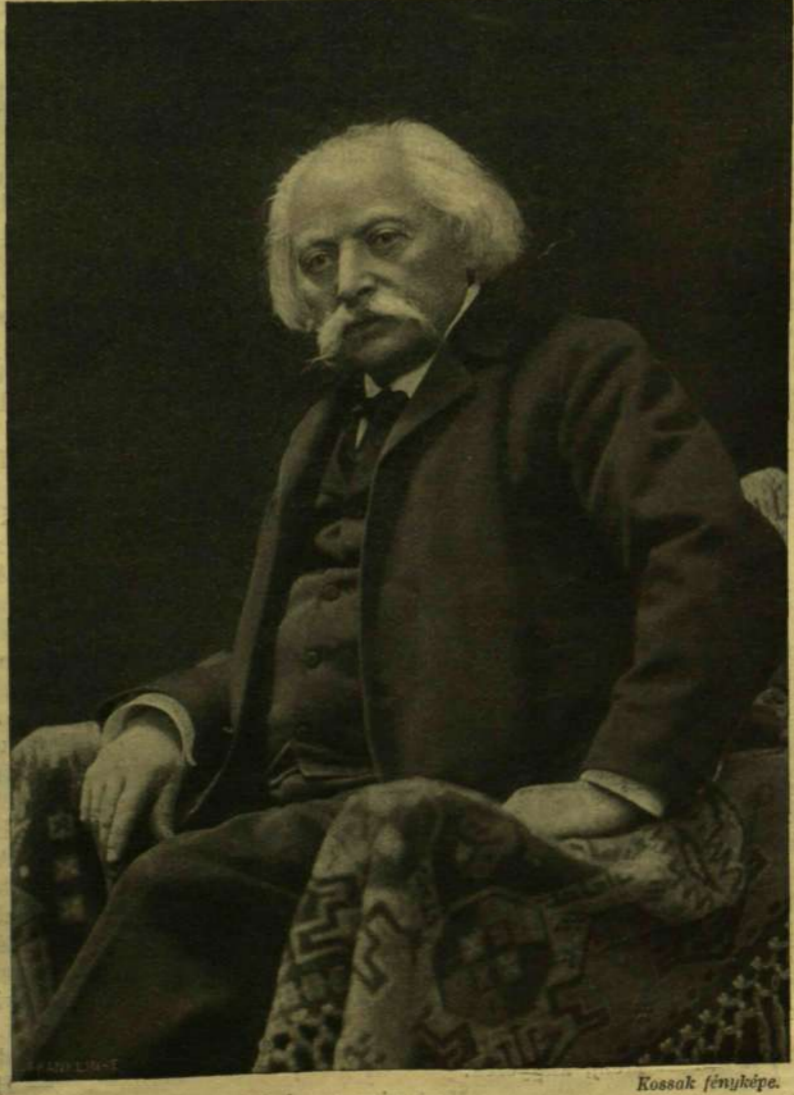
Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám Előfizetési Egész évre - - 16 korona. A "Világkrónika"-val Külföldi előfizetésekre a postallag meg- Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Ára 40 fillér. feltételek: Félévre - - 8 korona. negyedévenként 80 fillérrel több. határozott viteldij is esatolandó.

GOLDMARK KÁROLY.

Az első zeneszerzőknek talán legnagyobbikát ünnepeztük most, a kit a nagy tehetségén kívül a sors egy másik ritka adományban is részesített: a hosszú, nyolcvan-éves élettel, erőteljes öregséggel. Hatalmas pályát futott meg e nyolcvan év alatt, a magyar kisváros bölcsejétől a világhírig. Az inséggel határos szegénységben töltötte gyermekkorát. A nyomasztó szegénységnek két forrása is volt: egyik az, hogy Goldmark atyja, mint a készthelyi zsidó hitközség kántora, nagyon csekély díjazást kapott, a másik pedig az, hogy ennek a javadalmazásnak még háromszorosa is csekély lett volna, olyan sokfelé kellett a család kenyerét elosztani - huszonegy testvér közt... A kis Károly, hogy külső életkörülményeit röviden vázoljuk, korán Bécsbe került, a hol jóval idősebb bátyja neveltette: Goldmark József orvosdoktor, a ki 1848-ban a bécsi forradalmi mozgalmakban nevezetes szerepet játszott, a mely miatt Amerikába kellett bujdosnia. Ezóta a fiatal zenesz úgy anyagilag, mint kiképzése, zenei tudása dolgában teljesen magára volt utalva. Keserves küzködéssel hol Pesten, hol Bécsben, mint színházi hegedűs és zongoratanító tartotta fenn magát, s jobbára más mester nélkül, könyvekből és zeneművek tanulmányozása útján szerezte meg rendkívül nagy tudását.

theszeleá vagy A hadifogoly ó-görög szellemű, komor szenvedélyének zenei festésében. Goldmark meghódítja, magával ragadja hallgatóit, mert ellenállhatatlanul szép az, a mit és a hogyan ir; és szépségén fölül még eredeti, egyéni. Egyénisége már első, zongorára írott műveiben is olyan bizton felismerhető, eskakis ő reá valló bűvös hangokban jelentkezik, mint utóbb mindegyik művében, a legnagyobb-szabásúakban is. Chopin edesen folyó dallamossága, Schumann merész, jelentős összhang-gomolyítása, Rubinstein méla, epedő érzelmesege, Wagner heves, kitörő drámaisága: megannyi eleme a Goldmark-zene stílusának; ez a négy elem senkinél így együtt nem jelent-

kezik, Goldmarknál pedig olyan egyöntetű, olyan harmónikus egészszé válik, hogy épen csak az ő egyéniségeinek megnyilatkozásául tekinthetni. Harminez éves volt, mikor hegedűre és zongorára irt első Suite-jét kiadta; ez rögtön elterjedt és magasztaltta tette Goldmark nevét; mindenki érezte, hogy egy új nagyság támadt a zene világában. Lassanként egyéb szerzeményei is napvilágot láttak; a szerény eszközökkel - néhány hegedűvel, gordonkával - érvényesülő «kamarazene», a legnemesebb műfaj, egy-egy dús hajtáshoz jutott Goldmark zongorás hármásában, vonós négyeseiben, különösen nagy hirre jutott zongorás ötöseiben. Édes, mégis erőteljes, nemes dallamai, az erőbeli (dynamikus) hatások esz-thétikus, mesteri fokozása, a szigorú, tömör kidolgozás: olyan diadalmas erényei voltak e művekben, hogy bizvást foghatott nagyobb erőpróbákhoz. Teljes zenekarra írta a már említett Szakuntala és Pentheszeleá, továbbá Tavaszszal, Prométheusz, Szaffó ouverture-öket, egy Scherzo-t, a Falusi lakodalom című szimfoniát, tehát a Beethoven és Schumann által meghonosított ú. n. programm-zenét, a melynek hallgatásakor a művek költői tartalmára kell gondolkodni; ismernünk kell az indiai királyleány szerelmének vagy a görög költő tragikumának történetét, hogy neesak élvezhessük a sokszor meglepő zenét, hanem teljes egészében méltathassuk is. Itt kell említenünk a maga nemében szintén elsőrangú, hegedűre írott hangversenydarabját; bűvös, szép dallamai és egész, mesteri megalkotás módja a műfaj remekei közé emelik. Bölcse, a kiesinyről a nagyobbra térve: dalokon és kar-énekműveken át fejlesztette Goldmark az emberi hang számára irás nem közönséges képességét. Óriási gonddal: teljes tíz éven át írta első operáját, de ez aztán minőség, érték és hódítóerő tekintetében is a világ első operái



GOLDMARK KÁROLY.

Százásokat, ezresek a Diana-krém és Diana-szappan

elsőrendű bőrápoló tüneményes határát, különösen a szeplők és pattanások eltüntetésénél. Ma már azonban teljesen tudatában vannak annak, hogy a Diana-krém és Diana-szappan lemosa a szeplőt és pattanást az arczról és kezekről. :: :: :: ::

VEGYÉSZI VELEMÉNYEK.

BIZONYÍTVANY.
Ezennel bizonyítom, hogy az Erényi Béla budapesti gyógyszerész ur által forgalomba hozott Diana-krémet és Diana-szappant megvizsgáltam és megállapítottam, hogy ezek a bőrre semminemű ártalmas alkotórészeket nem tartalmaznak. Vegyi összetételükről ítélok, úgy az arcz- mint kéz bőrre finomító és tisztítószertől legjobban ajánlhatom.
Budapest, 1907 márczius 18.

Dr. TELBISZ JANOS,
kir. keresk. és váltótörvényeszi hites vegyész.

BIZONYÍTVANY.
Alólírott ezennel bizonyítom, hogy az Erényi Béla gyógyszerész ur, budapesti lakostól bemutatott Diana-szappant, Diana-arczkrémet megvizsgálva, azokban fémmérgeket, maró hatású vagy káros hatással bíró ártalmas anyagokat nem találtam, miert is nevezett széplő-, bőr- és hajpótlószerek ártalmatlanok és így használatuk ellen kifogás nem emelhető.
Kell Budapesten, 1905 márczius 15.

Nyilvános vegyiskísérleti állomás
Dr. NEUMANN ZSIGMOND m. p.
kir. keresk. és váltótörvényeszi hites vegyész.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczot egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-szinű arczbőrnek, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

- Egy üvegtégely Diana-krém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.
- Egy üvegtégely Diana-krém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.
- Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.
- Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsza, vagy sárge színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógytárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni az rendelje meg a központól:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5.
(A legkisebb megrendelés is fordulópóstával utánvétellel eszközöltetik.)



GOLDMARK KÁROLY CSALÁDJÁNAK TAGJAI.

között áll. A *Sába királynője* eredetisége, egymást erő hasonlíthatatlan szépségei, lírikus és drámai hatásainak egyensúlya, hatalmas együttesei és elbájoló tánczenéje a fülnék, a szívnek, a képzeletnek a legmagasabb gyönyört nyújtják. New-Yorktól Melbourne-ig mindenütt egyforma elragadtatással hallgatják; s épen most nyerte meg zeneköltője azt a fényes elégtételt, hogy ez a páratlan szép remeke diadalt arathatott Londonban is, a hol az eddigi álszent felfogás szerint nem volt szabad színpadra hozni bibliai tárgyú darabot.

Lehetetlenséget kívánna, a ki azt akarná, hogy Goldmark a *Sába királynője* szépségeit fölülmúlja vagy bár el is érje későbbi dalműveiben. A meddig *Tannhäuser* vagy *Lothengrin* él és hódít, addig a velük egy stilusú *Sába királynője* is fog uralkodni; de maga Wagner is csak azért tudta idézett operáit fölülmúlni, mert stilusa változott, fejlődött. De második Wagner még eddig nem támadt. Goldmark tizenkét évvel az 1875-ben világgá indult *Sába* után hozott új operát: *Merlin-t*; tárgya és zenéje többé nem keleti, de zenei stíljé nem fejlődött az első dalműhöz képest; sok szépsége — remek gyászzenéje, — s az egésznek romantikus színe talán azért nem hatott a *Sába* elemi erejével, mert a közönség még ennél is többet várt. A sikernek kisebb foka bírhatta viszont a zeneköltőt más stilus keresésére; Dickensnek a *Tűzhely ticske* című kis regényéből Goldmark olyan dalművet irt, a melyben ódon szabású, angolos dalművek és modern, drámai énekbeszéd váltakoznak; az Akhilleusz táborában járó *Hadifogoly* magasztos ó-stílusú gyász-karénekeit és Briszseisz himnuszát is ilyen recitálás változtatja, a mely aztán uralkodó elemmé vált a *Berlichingen Gőz* hosszú képsorozatának helyenként elragadó, szingzagú zenéjében. Az eddig utolsó opera, a két évvel ezelőtt bemutatott *Téli rége* végre ismét gyönyörű áriákat, bájos táncdarabokat és idilli hangulatú zárt formákat hoz a megkapó drámai zenébe.

És azt halljuk, hogy Goldmark friss erővel dolgozik ismét új dalművön, holott most, május 18-ikán, nyolczvanadik évét töltötte be. Bámulatos teremtő erő; megindító kultusza a művészetnek, gyönyörű példája a hivatásjelöltő buzgóságnak. Valóban minden tiszteletre méltó ez a lángszesz és aranyos szívvel s jellemmel megáldott erőteljes agastyán, a kit a király most magas érdemjellel, a budapesti tudomány-egyetem pedig tiszteletbeli tudori oklevéllel tüntetett ki, szülővárosa pedig, Keszthely, május 21-ikén, az ősz zeneköltő jelenlétében fényes ünnepelés közepette márványtáblát illesztett Goldmark szülőházának falába, az ő dicsőségének tannjeléül.

Kereszty István.

Menj, kisgyerek.

Most vége ennek is.
Menj, drága gyermek, édes kis fiam.

A SZEGÉNY KISGYERMEK PANASZAI.

A délután pezsgett a poros utcán,
Mint az aranybor
S egyszerre este lett.
És úgy megváltozott az utca akkor.
Savanyú holdfény lett a sugarakból,
A tűzorból ezet.

Ilyenkor a szobánk mint a sziget
S körötte a hideg lég mint a tenger.
Kis kucsmáinkon zuzmára zizeg
S piros arczokkal, könnyező szemekkel
Haza jövünk. Kezünkbe korcsolya.
Reánk süt a lámpácska-mosolya.
És fő a kedves kávé, forr a tej,
A pesztonka pereczért szalad el
És pihünk s szemünk bámulva néz
S a sárga gesztenyén végigcsorog
A rózsaméz.

A sakk.

Feketesárga tarkaság,
Figyelve áll őrt a sok tarka báb.
Apám óráig bámul s nézi-nézi
És visszabámul, nézi őt a sakk.
Szivarfüstben beszélget véle hosszan,
Mint egy komoly arab.

Jaj, az estét úgy szeretem,
Az este egy kis szerecsenyerek,
Ki várja bús szerecsenanyját
És addig játszik téveteg.
Lángot fúj a fekete éjszakába,
Pufók lámpákat, zengő tüzeket,
Mint kishű, ki néma kedvtelésből
Szappangolyókat ereget.

Gyakran megyek el most halotti házak kapujánál,
Hol régesrég vidám nének és régi bácsik laktak
És kérdezem titkát a hallgató konok falaknak,
Mért van bezárva a kapu? és várom, visszajő-e,
Az, a ki csendesen pihen a messze temetőbe.
És néha hogya fáj a délután, okosan s komolyan
A barna bőrdíványt nézem, mely mostan is
[egész olyan,

Mint a mikor aludt rajta egy régi kedves ember
S járok tág termeken némán felsajgó gyötrel.
És sírok és esodálkozom, [lemmel
Hogy az öreg dívány ma is oly kedves a szívünknek
S a márványsztalok, a hol régen halottak ültek,
Úgy állanak, mint egykoron.

* .

A te utad a végtelenbe visz,
De én előttem már a semmi van.
A semmiség. Még egynehány mesét ad,
Aztán a férfikor s a sárga vénység,
Menj édesem s bocsáss meg a dalosnak,
Ki mostan a színpadra kényszerít,
Menj budapesti bús redakciókba
S némán takard fel szóló sebeid.
Menj a Newyorkba s kávéházi márvány
Ravatalán tanul újra meghalni,
Irigy szemek keresztútjára közé menj
S hadd nézzék benned mi az irodalmi.
Menj és panaszkodj, hogy az vitt piacra,
Ki tégedet legjobban szeretett
És kirabolva tiszta, kis koporsód,
Most kinyitotta halott szemedet.
Mondd, árva vagy és most lettél legárvább,
Piczike koldus a föld kerekén!
Mezítlenül születél, mezitelen mégysz...
Menj, menj szegény.

Kosztolányi Dezső.

A KONT-ESET.

— Fantasztikus regény a XXI. századból. —

Irt Szemere György. (Folytatás.)

XV.

A várkastély intim szárnyában, a Kont dolgozó-szobájával szomszédos teremben, hosszú tölgyasztal mellett terpeszkedett Kincses uram, mellette jobbra-balra a bojtárjai: Kanalas Ábris, egy tarkóig kopasz, hatvan éves vén róka és egy göndör fiatalember, a kit rövidesen Sós öcsémnek szólított a princzipális.

Szemben ezzel a csoporttal, az asztal túlsó végén Lombos Keresztély lapított rengeteg kék szemüvege mögött; előtte egy halmaz kisebb-nagyobb papírszeletekre odavetett jegyzet, okmány, könyv s egy tányér nagyságú zsebóra. (A nélkül gondolkozni se tudott a jó nazarúnus.) Oldalt Lombostól Kont ült, két lépésnyire az asztaltól, egy kemény, faragott, bőr karoszekében elnyújtózkodva.

A bojtárok előtt tíz-tizenöt kilogrammra becsülhető aktaesomó: a Kont-hagyatéki leltár. Az elenkhús és egy tiszta papírlap a főiskus előtt hevert.

A hagyaték birtokbavétele, átíratása iránt követendő eljárás volt a tanácskozás főtárgya. Azután a rengeteg massa finanziairozásának és felparcellázásának kérdése került sorra.

Kincses referált; utasításokat kért, javaslatokat tett. Kont közölte a szem előtt tartandó irányelveket. Lombos hallgatott és mindent lesztenografált...

Kincses uramnak volt annyi esze, hogy oly formában állítsa ki az alperes felekkel kötött egység-okmányt, hogy az átíratási illeték közvetlenül a vevő felekre legyen áthárítható. Azok meg se fogják érezni ezt a terhet, holott Kontnak óriási örökösödési százalékot kellett volna a tulajdonjog ideiglenes megszerzéséért fizetnie...

— Ez hát el fog maradni, — referálta a főiskus, — a földek közvetlenül vevők tulajdonába fognak átmenni s ezzel körülbelül 20 millió koronát nyertünk.

— Rendben van, — helyeselte Kont, — mi jobb czélra fogjuk fordítani azt a 20 milliót.

— A mi a pénzügyi részt illeti, — folytatta Kincses előterjesztését, — érintkezésbe léptem valamennyi nagyobb hazai pénzintézettel, bekerem ajánlataikat, megvizsgáltam, meghívtam-vetettem propezióik minden egyes pontját s arra a meggyőződésre jutottam, hogy a Kereskedelmi- és a Magyar Általános- és Leszámitoló-bank ad hoc konzorciumának föltételei a legkedvezőbbek.

— Halljuk!

— A bank-konzorcium hajlandó — mintán kifizette, illetve átvette a tömeget terhelő különböző bankterheket, — még 800,000 millió névértékű 3%-os kötvényt 90%-os kibocsátási árfolyammal rendelkezésünkre bocsátani, a mennyiben a parcellázás keresztülvitelét reá bizzuk.

Kont elnevette magát.

— Heghiszem azt! — jegyezte meg. — Ha bankemberekre bízunk a föld értékesítését, kétszerannyit kellene a parasztnak fizetnie,

mint a mennyire a föld becsülve van, s meg is fizetné, mert neki annyit is megér. Csak-hogy én ezt nem akarom. Nem mi fogunk nyereszkedni a földműves népen, hanem őt akarjuk gazdagá tenni. A parcellázást — jelentette ki, — az én embereim fogják nyélbe-üttni, annyival is inkább, hogy olyan kikötéseket fogok támasztani vevőimmel szemben, a melyekbe a konzorcium talán bele se menne... Vegyétek jegyzőkönyvbe, uraim.

És diktálni kezdett Kont vitéz:

Először. Egy parcella hat magyar holdat fog kitenni és kisebb részre nem osztható.

Másodszor. Egy család négy ilyen teleknél többet nem vehet meg.

Harmadszor. A gazdálkodás irányítását, a vetésforgás megállapítását egyelőre fentartom magamnak.

Negyedszer. Minden telektulajdonos annyi és oly fát tartozik a birtokán elűtetni, mint a mennyit s mint a melyet e czélra kirendelt vándorgazdám javaslata alapján köztük ingyen kiosztani fogok. Az elpusztult fák azonnal pótlandók.

Ötödször. Attól, a ki megszegi a kikötött föltételeket, visszaveszem, hogy érdemesebbre ruházzam át az eladott telket.

Kincses uram felrántotta a szemét karikára.



AZ EMLÉKTÁBLA LELEPLEZÉSE A SZÜLŐHÁZON.

— Ez így mutatós, — bátorzkodott Kincses megjegyezni, — én be is veszem, de be fogja-e venni a paraszt?

Kont suhintott a kezével.

— Azon az áron, a melyen mi kínáljuk, tiz-szer is megvannék a földünket s tiz ember között csak akadni fog egy, a ki feltételeinkbe belemegy.

— Akkor is, — okvetetlenkedett Kincses, — hogy fogjuk őket ellenőrizni s igényeinket ellenük érvényesíteni; az is kétséges, sőt jogilag nem is az, vajjon a bíróság respektálni fogja-e kikötéseinket, mint a melyek a szabad birtok fogalmával ellenkeznek...

Kont mosolygott.

— Én nem a bíróságra építek, hanem a magyar becsületre és józanészre. Azért adom oda a földemet féloyan áron, mint a mennyit megkaphatnék érte, hogy apellálhassak a vevő becsületére, a mikor kötelezettségeket rovak reá; a józan észével meg csak be fogja látni, hogy nem azért oktroyálók rá egy új gazdasági elvet, hogy fizetéseképtelenné tegyem, hanem ellenkezőleg, hogy adóssága pontos törlesztésének lehetőségét minél jobban biztosítsam.

Ez is elég plauzibilisnek tetszett, de Kincset még nem győzte meg egészen.



GOLDMARK AUTOGRAMMOKAT IR A KÖZÖNSÉGNEK.

— Hogy gondolja ezt, naguram? Kötött föld a XXII. században.

Kont felpattant székéről s az asztalra csapott.

— Azzal én nem törődöm. A jelszavak nekem nem imponálnak, valameddig meg nem érlelte azokat az idő. Én a czélszerűség elvét tartom szem előtt csupán, mert eredményt akarok látni, s nem elégszem meg a felsikerrrel, midőn egészet is elérhetem. Ez a nép imádja a földet, de nem ismeri. Meg kell őt a gazdálkodásra tanítani. Hogy azt vesse a földjébe, a mi bele való s legtöbb hasznot hoz. A rögtön — folytatta a nagyúr, — meg kell elemezni: mennyi légeny, foszfor, méz, vas stb. van benne s ahhoz képest kell beleszórni a magot, hogy jól érezze magát, nem összevissza, találomra, esetleg a szomszédom vagy az apám, dedapám példája után. Végét kell vetni az egyoldalú, extenzív földművelésnek. Ki kell használni a föld erejét, egy négyzetméternyi területet se szabad kihasználatlanul hagyni. Egy nagy kertét akarom varázsolni ezt az áldott országot, a melynek nemcsak a szemes terménye, de a gyümölcse is különb, jobbízú, zamatosabb, mint az olasz vagy belga, ha nemesítés hijján nem is olyan szemrevaló, mint ezek. A gyümölcs lesz a föld fő jövedelemforrása, azt, a mit fáról el nem tudunk belőle adni, fel fogják dolgozni gyáraink: izzé, konzervvé, szeszszé, a szerint, a mint. Világ-exportozik lesz a magyar gyümölcs.



GOLDMARK MEGÉRKEZÉSE AZ EMLÉKTÁBLA LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉRE BERKES OTTÓ PREMONTREI GIMNÁZIUMI IGAZGATÓ KISÉRETÉBEN.

GOLDMARK KÁROLY ÜNNEPÉLÉSE KESZTHELYEN. — Jolly Gyula főveltel.



MIKSZÁTH KÁLMÁN SZOBRA HOLLÓ BARNABÁSTÓL.
Kacsiovics Géza ajándékozta az trónak.

Kincses felállott, jovialis gömbölyű arca ünnepiesen komolylyá nyúlt egyszerre. Különben humoros lényét bizonyos masszív méltóság keményítette meg, a midőn a vitéz kérdésre válaszolt.

— Felelni fogok nagyuramnak, — mondta, megropogtatva a szót, — de előbb én kérek egy kérdésre feleletet.

— Tessék...
— Miért nem bízik bennem, nagyuram?
Kont kezét nyújtotta.
— Bizom magában.

Kincses nem fogadta el a nyújtott jobbot.
— Akkor, — kérdezte, — miért titkolózik előttem is?

Kont folytatta sétáját az asztal körül, úgy válaszolt...

— Kedves barátom, vannak dolgok, a mikről nem lenne szabad senkinek se tudnia, egyszerűen azért, mert nem a nyilvánosság elé valók.

— Elhiszem, de nem értem, miért?
— Kiváncsi?

Kincses kissé elszégyellette magát.
— Nem, — mondta, — de jól esnék a teljes bizalma, annyival inkább, hogy önzetlenül, sőt tetemes károssal szolgálom s fogom — ha bizalmát nem vonja meg tőlem, — dülöre vinni összes ügyeit.

— Ezzel — jelentette ki Kont, — még nem győzött meg annak a szükségéről, hogy azt is tudassam önrel, a mi egyedül csak rám tartozik.

Majd egy pillanatnyi gondolkodás után így folytatta:

— A mi beszédre kényszerít, az a tudat, hogy látott vagy sejt valamit s az attól való félelem, hogy sejtelné nyomán előbb-utóbb sikerülni fog önnek kikutatni a titkomat s hatalmában lesz visszaélni velük.

Kincses egy tiltakozó mozdulatot tett, Kont leintette.

— Zokon ne essék így szólván, — nyugtatta meg az érzékeny férfit, — nem a jóhiszeműségében kételkedem én, csak az emberismeretében. Ön nem képes számot vetni az én lelepleztetésem következményeivel, valamint nem volt képes — különben nem járt volna el a szája, — az én eddigi titkos szereplésem értékét, immár kézzelfogható eredményeit megbecsülni... Ne szóljon közbe, kérem, — folytatta Kont, megelőzve Kincses szólási szándéka kivételében, — elhatároztam, hogy teljesítem a kívánságát, mert tanácsosabbnak tartom, hogy a köteles diszkréció, bár problematikus értékű garanciájához folyamodjam önrel szemben, mintsem hogy hallgatásom által mindenre felszabadítsam önt... Üljön le, Kincses uram s hallgasson végig közbeszólás nélkül.

Kincses önkénytelenül engedelmessékedett. Morezos volt, mert sértette a vitéz imperatív hangja, de el is volt fogódva, tehát hallgatott.

— Rendben van; — mondta, — addig, a meddig ez a kérdés elintézve nincs, talán ne is menjünk tovább. Egyelőre, hogy időt ne veszítsünk, felhívást küldök valamennyi érdekelt község előljáróságához közhírreltétel végett, hadd jelentkezzenek a vevők.

— El ne felejtse a terhes pontokat...

— Az úgy lesz megcsinálva, hogy pengni fog, mint a jóféle kasza. Csak bankot találjunk alkalmasokat.

— Azzal se törődöm, ha nem kapunk itthon bankot, — vágta ki Kont, — akkor majd idegemből hozom a pénzt...

Kincses mester felkapta fejét, mintha állon lökte volna valaki. A látszólagos ánglus és az a másik, a láthatatlan ánglus jutott az eszébe. Nem állotta meg, hogy ki ne böföntse, a mi a fejében motoszkált:

— Amerikából, ugy-e? — kérdezte s Kontra emelte szúrós, inkviráló szemét.

Az meglepetésében egy önkénytelen reflexmozdulatot tett s farkasszem nézett a fiskálissal.

— Az urak távozhatnak, — mondta egy pár pillanatnyi feszült hallgatás után, — Kincses uram ellenben marad...

Lombos Keresztély összeszedte rengeteg czókmókját, aztán fejszével, de szó nélkül távozott. A bojtárok ódalogva követték, összesunyítottak, ösztönszerűleg megéreztek, hogy történt valami, a minnek nem kellett volna megtörténnie.

Kont és Kincses magukra maradtak... A vitéz rőfös lépésekkel mérte a termet, földrészggett, gondolkodó fejjel, aztán hirtelen megtorpant a főiskus előtt.

— Kincses!
— Tessék?

— Hogy jutott eszébe Amerika?

— Mindent elmondok önnek, Kincses s hogy hézagot ne hagyjak az előadásomban, rendszerbe foglalom a mondanivalómat. Először a tényállással fogom önt megismertetni, hogy lássa, mennyi a kockázat, aztán arról fogom felvilágosítani, hogy *miiben áll* a kockázat: miért kellett magamra öltönnöm a titkoszolgát varázsköpenyegét.

Most Kont is leült szembe Kincsesel és így folytatta fiskális uram ámulatára.

— Egy év óta vagyok Magyarországon. Csakugyan Amerikából jöttem. Hogy kerültem oda s miképen jutottam ide, az egy hosszú regény, a melyre azt hiszem, nem kíváncsi ön. Önt az én szereplésem, terveim részletei érdeklik s mindaz, a mi azokkal összefügg. Erről számot adok. Arra, mit saját szemével látott, szükségtelen kiterjeszkednem, munkámnak rejtélyes mozzanatait ismertetem meg önrel... Amerikából nem egyedül jöttem. Az új világ tiz leghíresebb szakértője kísért el utamban s dolgozik ezen a földön a magyarok érdekében, mióta itt vagyok szakadatlanul: egy földszakértő, egy vegyész, egy vízimérnök, egy geológus, egy bányász, egy erdész, egy kertész, s az új világ legzenialisabb mezőgazdasági tekintélye és gépész-mérnöke. Ezek, később, meggyőződésén róla, hogy nem hiába jöttek, még vagy száz segédet hívtak maguk mellé hazájukból, mert a megrendelt munkát a kikötött egy évi záros határidőre maguk erejéből nem végezhették volna el.

«A szakértők feladata volt: fölbecsülni az ország földértékét, meghatározni a kéreg termőképességét, kikutatni, fölfedezni a föld méhében kiaknáztalanul heverő kincseket, megállapítani, miféle új művelési ágak, indusztriák meghonosítására lehetne leggyorsabban és legcélszerűbben fokozni a nemzeti vagyont. Azal szemben, a mennyit most ad, mennyi hasznót lehetne várni az ország természetes gazdagságából s mily eszközökkel öregbíthető annak hozama... A nagy együttes munka kész. Tizenkét erős kötetet tesz ki a szakértők részletes jelentése, de egy pár szóban is összefoglalható.

«A szakvélemény az, hogy okszerű gazdálkodással három annyi értéket teremne a földünk, mint a mennyit ma ad s hogy a föld méhében bitangul heverő szén, érc, kő értéke szinte kiszámíthatatlan kincset képvisel okszerű bányázzem s politika mellett. Konstatáltatott továbbá, az a gyáripárnak sehol a világon nincs annyi haszonnal biztató tere, mint nálunk, mert a természet szinte ingyen adja az üzemhez szükséges azt az erőt, a melyért más országoknak milliárdokat kell kiadniok. Annyi a folyamunk s oly nagy esése van vizeinknek, hogy megfelelő víziművek felállításával az országnak legutolsó kis gépe se szorul egyéb hajtóerőre, kőszénre, benzínre, a villamosság és a víz mindent elvégeznek itt. Persze a vizet előbb fel kell osztani, hogy jusson belőle min-

denkinek s ereje villamos akkumulátorok s áttételek segítségével mindenhova be legyen vezethető. Még a hegytetőkre is. Ez egy hatalmas kulturmérnöki feladat, de tervben megvan oldva az is. Csak pénz kell hozzá s az lesz, mint minden egyéb, bányanyitásra, gyárépítésre, úgy az országos víziművek létesítésére is. Azoknak a szakértői munkálatoknak alapján, a melyeket az én embereim itt elvégeztek s az ő személyes hitelükre és tekintélyükre ad az amerikai. Persze nem ingyen, hasznát akarja látni a vállalkozásának, de éppen abban áll a siker legnagyobb garanciája, hogy az amerikai ki nem viszi pénzét idegen országba, csak ha nagy és biztos haszonra számíthat... Ön csóválja a fejét, — jegyezte meg Kont, észrevevén, hogy fiskális uramnak skrupulusai vannak. — Értem önt. Arra gondol, hogy majd megszedik magukat az amerikai urak a magyar zsirból s hazaszaladnak vele. Hát erre csak az a meggyőzés, hogy ebben az esetben is az, a mit itt hagynak, még mindig meg fog annyit érni, a mennyit mi a magunk erejéből s tudásunkkal kétszáz év alatt sem tudnánk összehozni... Csak hogy ez ellen az eset ellen védekezni is lehet. Az amerikai vállalatok részvényeit opció útján foguk a nemzet részére lefoglalni, bebiztosítani... Ezt bizza rám. Nem hiába voltam amerikai polgár, az üzleti élet minden raffinementja a kisujjamban van. A maga hazájában talán túljárhatna az eszemen egy pár nagyobbstíli milliárdos, de az itteni viszonyok hézagos ismeretével nem fog velem boldogulni idegen ember, ha tiz trösztöt állít is ellenem...

Kont mély lélekzetet vett s egy futó szempillantást vetve a Kincses arczára, a mely szinte szoborszerű merevséget öltött a feszült figyelemtől, újból beszélni kezdett...

— Ime, láthatja ezekből Kincses uram, hogy nem loptam a napot s hogy a cél, a melyet kitűztem: ennek az országnak gazdasági s majdan politikai függetlenségének kivívása nem chimaera. Az én számításaimnak, reményeimnek érczalapja van. Az új világ minden kulturvímányának felhasználása által tiz év alatt százszáz fogunk ugrani a vén konzervatív Európa népei között s ezzel, miután csak ötven esztendővel bandukolunk utánuk, egyszerre elbújuk vágunk, a népek versenyében az elsők leszünk... És akkor majd ránk kerül a diktálás sora. Súly és érdem szerint. Nem kapálódzás lesz az igyekezetünk, mint eddig, a mikor erő nélkül követeltük az erő privilégiumát, hanem kivívott, az ölnkbe hulló fényes győzelem.

Kincses mesternek föllángolt az arca. Kont vállára tette kezét.

— Ime, ez az, a mit ön tudni akart. A bizalmi kérdést ezzel meg is oldottam a kívánsága szerint. Ezenkívül legföljebb még annak a magyarázatával tartozom, nem annyira önnek, mint inkább a most már kettőnk közös ügyének, hogy miért tartottam titokban a nagy szabású előmunkálatokat, miért burkoltam be

denkinek s ereje villamos akkumulátorok s áttételek segítségével mindenhova be legyen vezethető. Még a hegytetőkre is. Ez egy hatalmas kulturmérnöki feladat, de tervben megvan oldva az is. Csak pénz kell hozzá s az lesz, mint minden egyéb, bányanyitásra, gyárépítésre, úgy az országos víziművek létesítésére is. Azoknak a szakértői munkálatoknak alapján, a melyeket az én embereim itt elvégeztek s az ő személyes hitelükre és tekintélyükre ad az amerikai. Persze nem ingyen, hasznát akarja látni a vállalkozásának, de éppen abban áll a siker legnagyobb garanciája, hogy az amerikai ki nem viszi pénzét idegen országba, csak ha nagy és biztos haszonra számíthat... Ön csóválja a fejét, — jegyezte meg Kont, észrevevén, hogy fiskális uramnak skrupulusai vannak. — Értem önt. Arra gondol, hogy majd megszedik magukat az amerikai urak a magyar zsirból s hazaszaladnak vele. Hát erre csak az a meggyőzés, hogy ebben az esetben is az, a mit itt hagynak, még mindig meg fog annyit érni, a mennyit mi a magunk erejéből s tudásunkkal kétszáz év alatt sem tudnánk összehozni... Csak hogy ez ellen az eset ellen védekezni is lehet. Az amerikai vállalatok részvényeit opció útján foguk a nemzet részére lefoglalni, bebiztosítani... Ezt bizza rám. Nem hiába voltam amerikai polgár, az üzleti élet minden raffinementja a kisujjamban van. A maga hazájában talán túljárhatna az eszemen egy pár nagyobbstíli milliárdos, de az itteni viszonyok hézagos ismeretével nem fog velem boldogulni idegen ember, ha tiz trösztöt állít is ellenem...

Kont mély lélekzetet vett s egy futó szempillantást vetve a Kincses arczára, a mely szinte szoborszerű merevséget öltött a feszült figyelemtől, újból beszélni kezdett...

— Ime, láthatja ezekből Kincses uram, hogy nem loptam a napot s hogy a cél, a melyet kitűztem: ennek az országnak gazdasági s majdan politikai függetlenségének kivívása nem chimaera. Az én számításaimnak, reményeimnek érczalapja van. Az új világ minden kulturvímányának felhasználása által tiz év alatt százszáz fogunk ugrani a vén konzervatív Európa népei között s ezzel, miután csak ötven esztendővel bandukolunk utánuk, egyszerre elbújuk vágunk, a népek versenyében az elsők leszünk... És akkor majd ránk kerül a diktálás sora. Súly és érdem szerint. Nem kapálódzás lesz az igyekezetünk, mint eddig, a mikor erő nélkül követeltük az erő privilégiumát, hanem kivívott, az ölnkbe hulló fényes győzelem.

Kincses mesternek föllángolt az arca. Kont vállára tette kezét.

— Ime, ez az, a mit ön tudni akart. A bizalmi kérdést ezzel meg is oldottam a kívánsága szerint. Ezenkívül legföljebb még annak a magyarázatával tartozom, nem annyira önnek, mint inkább a most már kettőnk közös ügyének, hogy miért tartottam titokban a nagy szabású előmunkálatokat, miért burkoltam be



EZÜST TINTATARTÓ, BACHBUCH MŰVÉSI ÖTVÖSMŰVE, MELYET A FRANKLIN-TÁRSULAT AJÁNDÉKOZOTT MIKSZÁTH JUBILEUMÁRA.



FELÜL: HEGYVIDÉKI ALBÁN FÉRFI, HEGYVIDÉKI ALBÁN ASSZONY. — ALUL: ALBÁN FÉRFI ÉS VÁROSI MUZULMÁN ALBÁN ASSZONY.



A DRINA VIDÉKÉRŐL.



PRIZREN.

magamat is a rejtelmesség ködébe; föllépésemre, megjelenésemre, viselkedésemre mi-ért erőszakoltam rá az emberfeletlenség látszatának bélyegét? Mi szükség volt a nagy komédiára, a mit eljátszottam, miért nem léptem nyíltan hazamentő tervemmel a nemzet színe elé? Mirevaló volt ez a homéri komédia, vagy szatíra, ha tetszik, a kolosszális arányú gyermekjáték, a melylyel lebecsültem, nevetségessé tettem saját fajomat? . . .

«Minderre azzal felelek, a miből kiindultam: ismerem az embert, egymagában is, a tömegben is. . . Mit gondol, kedves barátom, mit gondoltak volna magukban az önök ügynevezett mérvadó körei, ha Amerikából jövet eléjük toppanok a propecczióval: van egy tervem, a melylyel gazdaggá, függetlenné tehetem az országot, ime a terv! . . . Bolondnak, holdkórosnak, vagy legjobban esetben iparlovagnak néztek volna a mi nagyuraink, de meg se igen értették volna a szavamat. Nem, Kincses uram, így nem mentem volna semmire sem, iparlovag lennék ma itt becsületes, egyenes úton, holott így nemzeti hős vagyok. A hitelem korlátlan, félnék tőlem az emberek, ha úgy akarnám, visszavághatnék a hatalmammal, a nép az enyém. A mai ember lelke — mondta meggyőződéssel, — megkívánja a csudát, a rendkívüliséget. Abba beleszédül a feje s beleszédülvén, elfelejt kétkelkedni, holott a józan beszédnek, az értelemnek, tételeknek nem hisz többé; belevénült a hazugságokba, melyeken egész társadalmunk felépült, az igazság iránt érzéke nincs. Nem gondolkozik, mert nyítt az agya, de elfogadja az érzékelhető jelenségeket, ha nem találja is meg a megfejtési kulcsukat. . . Nem az ön s az önhöz hasonló intellektuális magaslaton álló férfiak félrevezetésére volt nekem szükségem, hanem a nagy tömeg hipnotizálására. Azokra számítottam, a kik hisznek a Mária szeplőtelen fogantatásában, Krisztus csodatevéseiben, felfeszítettése utáni feltámadásában. Ezeknek a hitére pályáztam s nem hiába. Mert a nagy tömeg hite ma az én erőm forrása, a mely a szemfényvesztő, szuggerált csudák után a valódi csudára is képesíteni fog. . . Mert az lesz, ha megmentem ezt az enervált nemzetet. . .

Kincsesnek leesett a feje.
— Úgy van — hebegte, mert izgatottságában nem jött ki szájából ép szó. — Úgy van. . .
Kont ráhajolt szeliden s szinte atyáskodó hangon kérdezte:
— Nos, boldogabb most, hogy pőrere vetkeztem ön előtt?
Kincses nagyon meg volt indulva. . .
— Most már értem az aggodalmait. . . Önnek



ÖNARCZKÉP.

valóban szüksége van arra, hogy istenítsék, az emberi tekintélyre ma már az uralkodók sem építhetnek, a fény, a ceremónia sem elég. . .

— A kérdésre nem felel?

— Arra is felelek. Hát igen, boldogabb vagyok, mert most már nemcsak hogy bízom a jövőben, de látom is. Meg fogom érni a diadalt. Kont keresztet vetett magára.

— Ha Isten is úgy akarja. . .

— Akarja — kiáltotta Kincses fanatikus hitel, — a magyarnak nagy veszedelem idején mindig elküldte a maga prófétáját. . . Önt is ő küldte. Ha nem is a csillagok útján, Kont személyében, de az ő mennyei ösvényén; vallom és hiszem!

. . . A két férfi összeölekezett, mielőtt elvált volna egymástól. . .

. . . Immár hárman voltak a Kont titkának birtokosai. Mert Lombos Keresztélyt régen bevatta a nagyúr. Benne biztos volt. Most már biztos volt Kincsesben is. . .

Kont önkénytelenül Emerenzia hercegnőre gondolt, midőn magára maradt. . . Hát ő benne nem bízik? Benne, a kít a világon legjobban szeret? Rászolgált-e, megérdemli-e tőle az a nő, hogy titka legyen előtte? . . . Elfacsarodott a vitéz szíve. Szemrehányásokat tett magának.

Egyszerre olthatatlan, mély vágy fogta el a szerelmese után. Felnyitott egy szekrényt s két gyűrűt vett ki belőle. Aztán nyergeltetett.

(Folytatása következik.)

AZ ALBÁNOK.

A Balkán-félszigeten megint felhők szállnak át: Bosznia-Hercegovina annexiója és Bulgária függetlenítése után támadt konfliktusokat nyomon követi az albán lázadás, a mely azonban már tisztán Törökország belső ügye, mert az új rendszer következtében az európai diplomácia visszavonult a Balkán-kérdések keverésétől. Am az albán forrongás forrását és indokait még mindig abban a korszakos változásban kell keresni, a mely 1908-ban zúgott végig az ottomán birodalmon.

A félsziget viszonyainak ismerői előtt tisztán állott, hogy az új török rendszernek, a mely első teendőjéül vallotta a Balkán pacifikálását, a nemzetiségi szeparatiztikus törekvések elnyomását és az állami tekintélyek biztosítását, első sorban az albánokkal kell szembe kerülnie. Az albán nép ugyanis, ha hozzáférhetetlen hegyei között meghúzódva, kevesebbet is beszélgetett magáról, mint a macedónok, az ötszáz éves török uralom alatt bizonyos virtuális függetlenséget élvezett és ennélfogva olyan helyzet elé került a török kormányzat, hogy Albániát tulajdonképpen újból meg kell hódítani, ha a birodalomnak teljesen szerves részévé akarja tenni. Ezenfelül számolni kellett egy évtizedek óta tartó mozgalommal, szervezkedéssel, a mely ezt a virtuális függetlenséget fokozatosan nemzeti autonómiává akarja fejleszteni. Új vilajeti beosztást kíván, a mely egyesítene az albánlakta területet, külön albán csapatokat óhajt, albán tisztviselőket, albán iskolákat és a nemzeti nyelv jogainak elismerését követeli.

Abban a nagy fellángolásban, a mely két év előtt elfogta a török birodalom népeit, a szabadságmozgalmat így magyarázták a maguk javára az albánok s azért voltak kezdetben a leglelkesebb hívei Niazzi és Enver bej örnagyoknak, de egyúttal legelkeseredettebb ellenfelei az új-törököknek azután, a mikor tapasztalták, hogy törekvéseiket nemcsak nem honorálja az új rendszer, de sőt hallgatag beleegyezéssel eddig élvezett külön jogait is meg akarja semmisíteni. Visszakivánták természetesen a régi korszakot és Abdul Hamid-ot, a ki a névleges függetlenség felett behúnyta a szemét, sőt kedvezéseivel élesztette is mozgalmait. Múlt év tavaszán tiszt-

tában voltak már az albánok, hogy csalódtak az új-törökökben s ekkor fel is lobbant köztük az elégedetlenség tüze. Dzsavid pasát küldötték ki megfékezésükre 1909 április havában; egy évig folytak a guerilla harcok, a melyek azonban csak jobban élesztették a békétlenkedést, a mely most már nyílt forradalomban tört ki.

Az albán-kérdés nagyon komoly feladatokat ró az ottomán kormányra s ezek a feladatok nem lesznek megoldva a megfékezésükkel és forradalmuk leverésével. A munkának nehezebbik része csak most következik. Akkor tudniillik, a mikor a kulturális megerősödésre törekvő ottomán birodalom hasznos polgárokká akarja majd tenni az albánokat s ez okból a kultura előrehaladása számára akar országutakat vágni a vad, jóformán ismeretlen albán területen. Mert ha mai szerveztségükben, mai viszonyaik között hagyja meg őket, akkor állandóan robbantó erőt fog tartogatni a maga számára a nyugati Balkánon, míg ellenben ha magához tudja őket kapcsolni, megtalálta azt az archimedesi sarkot, a melyen megoldást nyerhet az egész Balkán-kérdés. Egy külön faj, originális és életerős nép, a melynek ugyanolyan külső törekvések ellenében kell harcolnia, mint az állami szuverenitás épségeért harcoló ottomán birodalomnak, igen jelentékeny erőt alkothat az állam kezében. Albánia és az albánok ék gyanánt vannak ugyanis bevérve a délszlávok közé s ez utóbbiaknak törekvései a legveszedelmesebbek a török államhatalom európai pozíciójára.

Am az út az albánok felé szakadékos, örvényes és veszedelmeket rejtő lesz a török államhatalomra nézve. Az albánság, a mely



KRISZTUS IMÁDÁSA A FIRENZEI UFFIZI-KÉPTÁRBAN.

a baszkok mellett Európa legrégebbi népe, ha egységes birodalmat nem alkotott is soha és mindig alá volt vetve a görögöknek, bulgá-

roknak, olaszoknak, szerbeknek és törököknek; ez az alárendelés mindig csak *névleges* volt s ebben a keretben élnek kétezer esztendő óta. Az államhatalom befolyása ma is csak a hegyekig terjed, azon túl már az önálló törzsek földje következik, a melyre lábát nem tette sem török állami tisztviselő, sem katona. Nines itt garnizon, nines hatóság, nines utak, nines törvényes rend, egyedül az ököljog és a vendégjog szabályozzák az ember életét. Vannak széles sávok Éjszak-Albániában, a melyeknek területe fel sínes fedezve, akár csak Tibet sivatag pusztáié, ismeretlen hegyek, folyók, törzsek népesítik be, de senki közelebbi adatokat róluk még nem hozott. Különös, de igaz, hogy Európa színe előtt, nagy kulturák közelségében ilyen viszonyok uralkodhatnak s van Európában is terület, a mely csak ezután várja a felfedezőt. Ha ezt a népet és ezt a földet akarják a törökök politikai eszközzé finomítani, akkor valóban nem csekély feladatot tűztek ki maguk elé.

Részben az a nagy ismeretlenség is, a mely körülveszi Albániát és az albánokat, hozzájárult azokhoz a fantasztikus hírekhez, a melyeket róluk kolportáltak. Lélekszámukról, törzsszervezetükről, életükről és földükről lehetetlen adatok vannak forgalomban. Bizonyos, hogy lélekszámuk eléri a két milliót, mert hisz ma már kezükben van nemcsak a janinai (Dél-Albánia) és a skutari vilajetek, a melyek par excellence albán területeknek vannak megjelölve, de igen jelentékeny számban élnek a kocszovói és monasztiri vilajetekben is. A Rigómező például már jórésben albánokkal van megnépesítve s a szerb határokat Ó-Szerbiában mindinkább kifelé tolják.

Törzsekre vannak felosztva, de törzseik számát tulajdonképpen nem lehet megállapítani, miután például a Mirditák öt bajrakra oszlanak, de ebből csak három rokon, míg a másik két bajrak csak később csatlakozott ehhez a leghatalmasabb katolikus törzshöz. Ez utóbbi két bajrak (zászlóalj) tehát tulajdonképpen külön törzs lenne. Ugyanígy vannak a Drimtól éjszakra lakó törzsek, a melyek a monda szerint egy törzsből, a Dukadzini-ből erednek s épen azért éis e dzsaszt bajrakutvának, a hat bajrak törzsének nevezik magukat, ellenben a gyakorlatban mégsem tartják a rokonságot, különálló törzseknek tekintik magukat az egyes bajrakok és épen azért házasodnak is egymás között. Külön terület alkot még a Merdita tartományon kívül az ú. n. Duragjini tartomány, a mely négy törzset egyesít magában. Tévedés azt hinni, hogy csak a Merdita tartomány élvez külön jogokat. Valamennyi éjszak-albániai törzs független. Adót egyik sem fizet s valamennyi saját



MADONNA A PÁRISI LOUVREBAN.

SANDRO BOTTICELLI FESTMÉNYEIBŐL.



MADONNA A LONDONI NATIONAL GALLERYBEN.

SANDRO BOTTICELLI FESTMÉNYEIBŐL.



MADONNA A FIRENZEI UFFIZI-KÉPTÁRBAN.

BOTTICELLI.

— Halálának 400-adik évfordulóján. —

Európa nyugati országaiban az ágas-bogas, ószerű templomok százai beszélnek a középkor napjairól. Igaz tanuk, mely jelentőségük van és meggyőzők. Égbe meredő tornyai, szobrokkal népes külsőjük, a derengő, magas bolthajtások s belsejük díszessége világosan elmondják, hogy a barbár népek vad erkölse és durva keze lassanként hozzásimult a munkához és hogy a lelkes szeretet, a teljes odaadás és hosszú gyakorlat a munkát művészté nemesítette. A kettő közt mindig megmaradt a legbensőbb kapcsolat: a szerény munkai foglalkozás a művészet jegyében élt, a legnagyobb művészet az anyag megmunkálásában gyökerezett. A munkába és művészetbe való szerető elmélyedés fegyverezte a szilajságot és kiváltotta a barbár népekből az emberiséget, megveté alapját a nyugati polgárosultságnak a mai művelt társadalomnak.

Az emberiség története során e páratlan kialakulásban a vezető szerepet Franciaország vitte, a francia szellemet tükrözik a középkor legnagyobb alkotásai. Már a XIV. században félre nem ismerhetően jelentkezik az a terület, mely hivatva van Franciaországot fölvaltani. A XV. században Olaszország az első.

Olaszországot e században a munkának még rajongóbb szeretete, a középkori népekből kialakult emberiség üdítő szelleme járja át. Behatol a lelkekbe, irányítja az emberek érdeklődését, cselekvését. A munka és művészet közt itt is benső a kapcsolat, mind a kettő lázasan törekszik a legnagyobb tökéletességre, tanulmányoz és kutat. A művészet minden terén: az építészetben, szobrászatban és a festészetben új meg új munka és formai problémák merülnek föl. Ezek közé tartozik a valóságnak legapróbb részletekre kiterjedő, mennél hívebb utánzása. Olyan probléma, a melyet így, ilyen határozottsággal az ember addig nem állított föl. Ennek és a többi problémának megoldásán lázas buzgalommal fáradozik a művészek nagy száma. Sokan közülök felölelik a problémák összességét, egyaránt gyakorolják a művészet minden ágát. Előáll a művészeti universalitás: ugyanaz a művész festő, szobrász, építész és ötvös is. A nagy tevékenységnek centruma és főhelye: Firenze.

E művészeti törekvések egyik legkiemelkedőbb kifejezője és képviselője: *Sandro Botticelli*, a ki 1510 május 17-én halt meg, tehát most van halálának 400-adik évfordulója. Botticelli nem volt universalis a művészet gyakorlatában, de tárgyait tekintve sokoldalú.

Témáiban változatos; antik tárgy, valamint vallásos, főképp Madonna-ábrázolás egyaránt szerepel művészetében, s ehhez járulnak még a mély irodalmi ismeret követelő Dante-illusztrációk. Látnuk tehát egy művészeti ág keretén belül is az igazi XV. századi firenzei szellemet, a sokoldalúságot. Botticelli nemcsak nagy, de vonzó egyéniség is. A mint fölkelti érdeklődésünket tárgyaival, le tudja kötni figyelmünket továbbra is ábrázolásmódjával. Egészen sajátos alakjai modern ember lelkében is visszhangot keltenek.

A XV. századbeli firenzei művészetet a természeti jelenségek közül elsősorban az ember foglalkoztatja, így Botticellit is. Élénk fantáziája egykorú alakokat beállít antik, vagy allegorikus jelenetekbe, a melyeknek részben irodalmi, részben korabeli eseményekre ezéző hátterük van. Az antik itt nem a formákra, hanem csakis a tárgyra vonatkozik. Legismeretesebb és legnevezetesebb a: *Vénusz születése* és *Primavera* (a tavasz). Vénusz aktja nem anatómiai tanulmány; a nem részletező rajz, a formák lágy kiegyenlítődése bizonyos fiatalos lengeséget ad az alaknak. Annál több apró formát látunk a ruhákban, köpenyekben. Mintha mi is éreznők a Zephyrus hozta szellőt, úgy hat reánk ez a sajátosság hangulat, s azt képzeljük, hogy a mozdulatok összhangzó voltát valami titokzatos melódia hozta létre.

Mythologiai alakjai néha ismert vonások viselői: *Mars* és *Vénusz*-on állítólag Giuliano Medici, a firenzeiek kedvezett és az ő szerelmét: Simonettát ábrázolta. A Mediciekkel való összeköttetésének egyik bizonyítéka a kompozíciójáról nevezetes: *Keleti bölcsék* az Uffiziában, melyen számos Medici-portrait látható. Botticelli különben arcképeket is festett s ezzel is tanúságot tesz arról, hogy századának fia.

Botticelli hullámzó lelkületét azonban nem tölthette be a világi tárgykör, még kevésbé a történeti festés. Egyéniségének fő sajátossága a lelki elmélyítés; a lelki ember érdeklődően. Művészetének kezdete óta sokat foglalkozik egy olyan témával, a Madonna-ábrázolással, mely a keresztény művészetben, főképp festészetben uralkodó jelenség elannyira, hogy egy külön nagy fejezetet képvisel a fejlődés menetében. Botticelli művészetének is oly uralkodó tárgya, hogy összes ábrázolásai közt feltétlenül az első helyet vívta ki. Hol egyedül találjuk Mária a gyermek Jézussal ölében, hol meg angyalok csoportja járul a kompozícióhoz. Az angyalok nem csupán ünnepélyes járulékok, hanem valóságos lények, a kik testileg-lelkileg részt vesznek a jelenetben. Némelyik kikandikál a képből; mintha



A. Sartori: Madonna.

bajraktárjának vezetése alatt áll. Valamennyi bajraktári állás öröklődik. Beszélnek általában Malizia tartományról és malisszorok törzsről. Ilyesmí nincs. A *malzor* gyűjtőneve az összes hegyvidéki albánságnak.

Vérboszújakról és az albán vendéggjörgöl sokat írtak össze. Helytelen azonban az a feltevés, hogy a vérboszú korlátlanul uralkodik s nem fékezi semmi. Van az albánoknak két-féle törzstörvényük is. Az ismertebb és elterjedtebb a *Lek Kamuni Dukadzsinii*, a melynek megalakítója Dukagjin tartomány egykori uralkodója: Dukagjin Sándor. Ez a Drimtól éjszakra lakó törzsek között honos, míg a *Kamuni Skanderbegat* a mirditáknál és a tőlük délre élő törzseknek ismeretes. Szájhagyomány útján fentartott törvénykönyvek ezek, a melyek főleg pénzbürséggel igyekeznek a vérboszú érvényre emelkedését megakadályozni. Némely törzsnél, a hol az anarchia nagy arányokban dúl, természetesen keresztülvihetetlen, hisz van olyan törzs, például a Mati vidékén élő, a melynek 300 családjából 250 harczban él egymással; vagy mint a Drim vidéki Nikaj és Sela törzseknél, a melyeknek 50%-a vérboszú alatt pusztul el. A hol azonban a gyenge bajraktarok kal szembe helyezkedett az ifjúság, szervezkedett és így kialakult a «*pari t' dzselmij*s» tisztség, ott már szelidebbek a viszonyok, mert ez utóbbi ifjúsági vezér már szigorúan örökdi a rend felett.

Egyébként az albánok teljesen úgy élnek, mint a középkor elején. A kulturának halvány sugara sem tudott behatolni az albániai alpok közé; a legtöbb vidéken a cserekereskedés él, kezdetlegesek az eszközeik és életmódjuk; többnyire pásztorkodásból kerül ki fentartásuk, egyedül a fegyverek tökéletesek; ez az egyetlen díszük és kincsük. Szívós, erős, edzett, harczkedvelő hegyi nép, a mely képességeinél fogva, ha majd a kultúra megszelídíti erkölceiket, a legjelentékenyebb tényezők egyike lehet a Balkánfélszigeten. Ma természetesen még messze vannak ettől. Ma még a Balkán ragadozóit ők, kőszáli sasok, a mint hogy «*sas fia*»-nak (skipe-tar-nak) nevezik is magukat. A monda szerint Pyrrhus király óta, a ki győzelmei után azt hirdette az albán katonák előtt, hogy könnyű volt neki gyors mozdulataival bámulatba ejteni ellenfeleit, a mikor sasok — albán katonák — kölcsönöztek neki szárnyakat. Katonai képességük azóta is becses volt mindazok előtt, a kik igénybe vették az albán fegyvereket. Az ottomán birodalom a kultúra patinájával bevonva akarja most hasznosítani magának ezt a népet s Európa feszülten figyel: miként fog ez sikérrülni neki. Szegh Dezső.



O. Kvaltker: Napnyugta.

SVÁJCOZI MŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

nem állandóan volnának Mária mellé rendelve, hanem csak pillanatra szüntették volna meg élénk mozgásukat, hogy aztán fokozott mértékben folytassák. Mária sem az a megközelíthetetlen királynő már az isteni gyermekkel ölében, hanem anya, kicsiny fiával a térdén. Ez a bensőséges hang anyja és gyermek közt először Verocchionál csendül meg, s itt a szobrászat hatását látjuk érvényesülni a festészetben. Botticelli ifjúkori Madonnáin a formákra való befolyást is tapasztalhatunk, meszterének, Filippo Lippinek hatása alatt objektíven individuális és Verocchióra emlékeztető, szobrászian keményarcú Máriaikat látni. De csakhamar mindezt levetkőzi. Erős egyénisége egy speciális tipust teremt. Egy ideig még lágy, fiatalarcú anyákat fest, bár soha oly teljes önéleltd boldogságban lévőket, mint Luca della Robbia terrakottái, vagy épenséggel a velencei Bellini-Madonnák. De föllép Savonarola s elfordítva a világi széptől a tekinteteket, a vallásba mélyed és megrendíti szavaival a firenzeiek lelkét. Hívei között ott van Botticelli is. Mária arca megnyúlik, szemei a távolba merengenek, a gyermek Jézuson is valami bizonytalan sejtelen nyoma lesz látható; még nem ismerik a fájdalom jövét, de már érzik az ismeretlen bánatnak



Mac Buri: Berni parasztok.

kotások művészi értékének föltételei. Erre alig találhatunk jellemzőbb példát Botticellinél, a ki a firenzei festészet emelkedő menetébe illeszkedve, befogadta az örökséget, de hozzáadta az ő alkotó szellemét. Vikár Vera.

SVÁJCOZI MŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

Vajjon van-e valami belső összekötő kapocs a svájci művészek kiállításán? Avagy csakis a legkülönbözőbb irányok termékeinek gyűjteménye ez a tárlat? Van-e valami nemzeti karaktere, melyet oly szívesen keresünk a kollektív kiállításokon s oly könnyen fedezünk fel ott, hol a festők nem egy ethnografiai motívumot is felhasználnak.

Azt hisszük, hogy van. Ez pedig az a természetmegérzés, az a kristálytisza levegőhangulat, mely majdnem az összes képeket csillogókká teszi, az a vakító napsütés, mely csak a havasokon járók előtt ismeretes, az a haragos-kék égbolt, mely a kék színen kívül néha a szivárvány összes színeiben vibrál, ezek az árnyékok, melyek soha sem barnák, nyomasztók, nem ködösek, hanem fénytől csillogók, ezek a messzire terjedő kilátások, me-



P. Colombi: Tél a hegyekben.

lelkükre vetülő árnyékát. A Máriaak gyöngé fizikuma egy szentitív lelki életet rejt magában; sőt nem is rejti, hanem kifejezésre is juttatja tartásban, arckifejezésben, a vibráló formákban s az angyalokon is végigvonuló hangulatban.

Utolsó nagy munkája: Dante illusztrálása. Mikor ő maga is készül az örök életre, az örökkévalóság költőjével foglalkozik. Fantáziájának megfelelő vállalkozás: képzelete együtt röpi Danteval és Beatriceval. A nagy költőnek rajzokban való interpretálásával saját költőiségéről is tanúságot tesz.

Művészetében ismerjük meg igazán Botticellit. Teljesen azonban sohasem értjük meg. Allegorikus képein, Madonnáin valami sejtelen szellő vonul végig, meglöbögatja a grációk fátyolleplét, Flóra virágos köpenyét, meglebbenek az angyalok ruhácskái, mintha egy még titokzatos, de friss éltető szellem jelentkeznék itt a formákban, üdeséggel és bájjal párosulva. Talán épen ez a titokzatos vonz bennünket Botticelli művészetéhez.

Ma a pillanatnyi meglátások és benyomások festészetének korát éljük. A XV. századi olasz művészet törekvése is a valóság visszadása; de nem a pillanatnyi megjelenést fogja meg, hanem az ember és állandó jegyei érdeklik: a mozdulat mindig valami cselekvést, vagy lelkiállapotot fejez ki.

A közös törekvések, eszmények közepett azonban kiemelkedtek az egyéniségek: az al-



Eduardo Vallet: Régi kert.

SVÁJCOZI MŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.



A NÉMET CSÁSZÁR, V. GYÖRGY KIRÁLY ÉS A CONNAUGHTI HERCZEG A MENETBEN.

lyekről minden párát, minden ködfátyolt elsőpőr a hűvös havasi szél, úgy hogy távol messzeségben fekvő tárgyak oly plasztikusan látszanak, mintha pár lépésre volnának előttünk.

Ez a hatalmas, napfényben fürdő természet égerszőkő szirtjeivel, fényben sziporkázó havával, kékellő egével, zefírkék tavaival, gomolygó fehér felhőivel rajta nyugszik az összes svájci festők lelkén, s nemcsak tárgyat ad nekik, hanem tiszta, derült, nyugodt hangulatot is.

Nincs e képek között egy sem, mely sejtelmes borongós lelki hangulat, egy sem, mely lelki fájdalom szülte volna, mind életerős természetélvezet emlékeit adja. Csak nagy egyéniség nincs e festők között, fenséges szceneriákat ábrázolnak, de nem fenségesen, képeik különböznek Segantini képeitől. Emlékezetünkben élnek még az ő hatalmas hármasképsorozata keltette impressziók. Képei láttára oly kicsinyeseknek, oly mulandóknak éreztük magunkat, oly végeseknek a természet meg-

mérhetetlen hatalmával, fenségével szemben. Ebből a hangulatból nincs ezen a kiállításon semmi, bármennyire tanítványai is a svájci festők technikai szempontokból legnagyobb festőjüknek.

Tulnyomók a tájképek. A legkiemelkedőbbek a tájképfestők közül Hans Emenegger, a kinek Hóolvadása a tárlat legimpozánsabb tájképe, és Alexandre Perrier, ki még talán a leginkább emlékeztet Segantinira.

Erősen dekoratív jellegű irányoknak hódol-



A HALOTTAS MENET BEVÁGÁSA A VASUTRA.

nak Bolens, Brack, Geiger, Prochaska, Schmidt, Traugott, Züricher, a mint már nevük is elárulja, a német svájciak.

A francziák sokkal intimebbek, a brutális vonalakat, színeket inkább kerülik. Alexandre Perrier mellett Edouard Vallet válik ki, különösen finom hangulatu Régi kertjével.

A olaszokon mintha még mindig rajtuk nyugodnának a pusztuló barokk édeskés emlékei. Augusto Sartoriból minden modernsége mellett is még e kor reminiszcentiái csengenek,



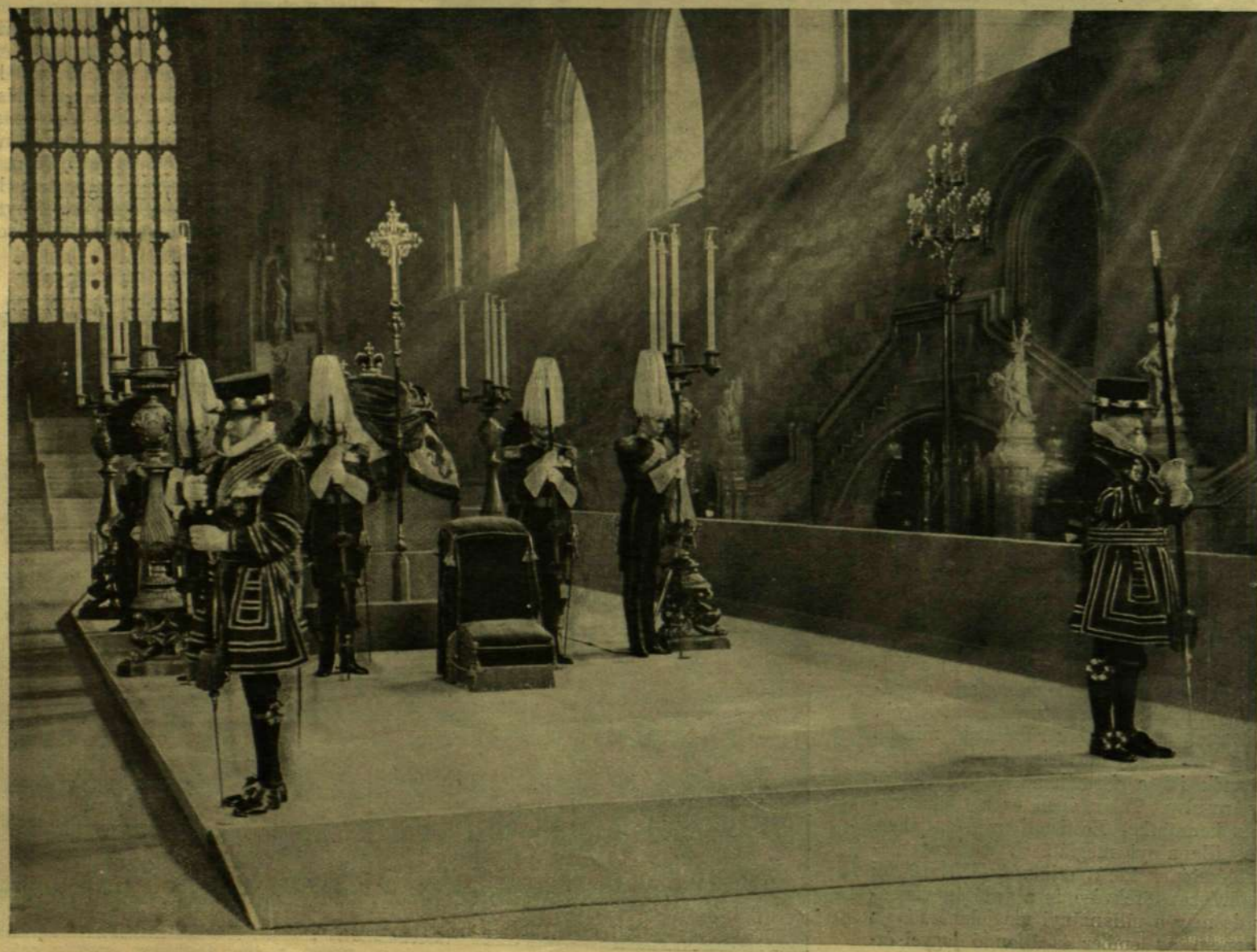
A KOPORSÓT ÁGYÚTALPON VISZIK A WESTMINSTERBE.

sőt még Plinio Colombi hatalmas napsütötte «Tél a hegyekben» című képén is van valami édeskés vonás.

A svájci festők jelenleg élő legjelentékenyebbike: Hodler két képpel szerepel. Tájképe egyáltalában nem alkalmas egyéniségének megismerésére, inkább női aktja, melyen jellemzően látható az a mindenképpen egyszerűségekre, nagy vonalakra való törekvés, az a dekoratív irányzat, mely nála különösen szimbolizmussal párosul. Ez a műve azonban ily

irányú művei között nem foglal el első helyet, nem éri el nagy dekoratív festményeinek színvonalát.

Cuno Amiet egy érdekes aktot mutat be, Max Buri két képet küldött. Az egyik, mely berni parasztokat ábrázol, meglepő tárgyának nagy vonalú, nagy színfoltú ábrázolásánál fogva, de bármily életerőt lehell is, van valami kellemetlenül brutális benne. A másik kép, egy pamplagon fekvő nő minden ízében virtuóz megfestett plein-air interieur.



A KOPORSÓ A RAVATALON A WESTMINSTER HALLBAN.



AZ ÁGYÚTALPA HELYEZETT KOPORSÓ AZ OXFORD TERRACERA ÉR.



A TEMPLOMBÓL TÁVOZÓ NOTABILITÁSOK.

Ez a plein-air hangulat vonul végig a tárlat minden képén, még a csendéleteken is. Mily ellentétei e képek már ezért is a régi csendélet festésnek, mely diszkrétan tompított árnyékokba burkolta tárgyait, csak a szögleteken, az edények domborulatán villant meg néha egy-egy kis fényugár. De itt minden villogó, vibráló levegőbe van burkolva, riktón haragosak a színek.

Egy pár szobormű is van a kiállításon. Paul Verlainenek impozáns homlokát sikerülten modellálta De Niederhäuseren, August Heer egy kitűnő aktot állított ki.

Kétségtelen, hogy e tárlaton, mely az egész nyár folyamán nyitva marad, nem kell hatalmas, nagy benyomásokkal küzdenünk, nagy egyéniségek nagy művekkel nem szerepelnek, mégis színvonalra olyan, hogy kellemesen fog rá visszagondolni az, ki a plein-air festésért lelkesedik.

Farkas Zoltán.

A HALLEY-ÜSTÖKÖS A MAGYAR TÖRTÉNELEMBEN. (Vége.)

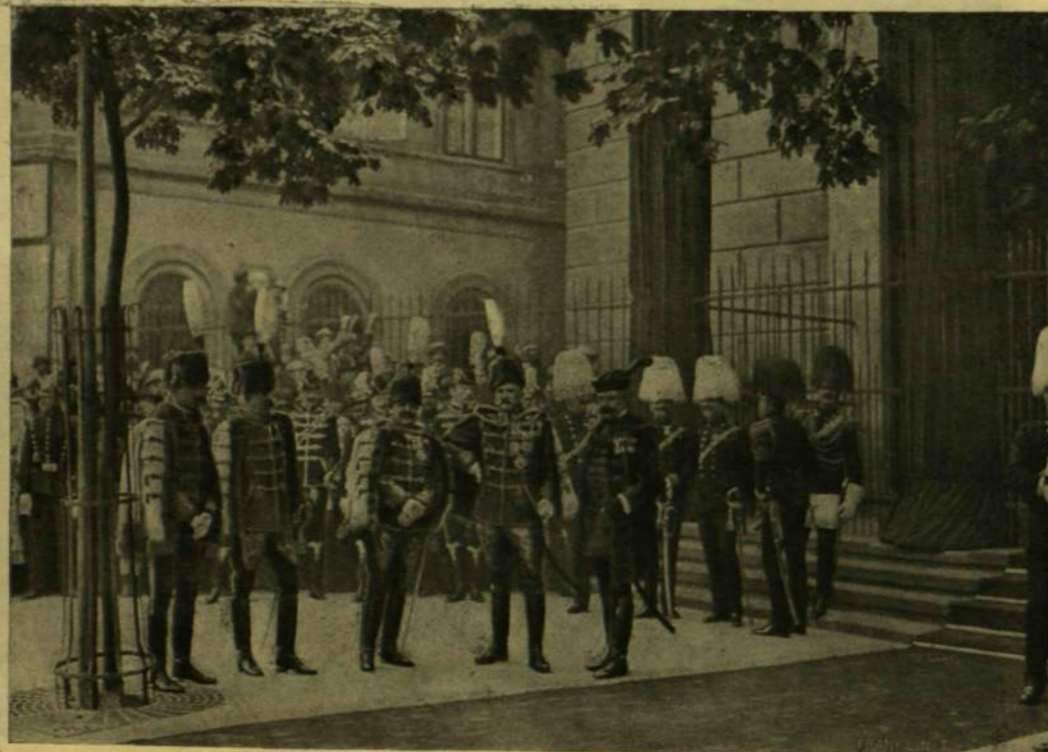
Bonfini Antal, kit Mátyás király bizott meg Magyarország történetének megírásával, műve III. Decasán VIII. könyvében beszél Nándor-Fehérvár ostromáról s Hunyadi János haláláról.

«Sok csuda jelentette előre halálát — írja. — Legelőbb is június hónapban körülbelül 30 napig üstökös csillag volt látható a 15-ik fokon. Sabinban, mint mondják, február havában kétféle borjú jött a világra. Rómában Venus kapujánál véres eső, Liguriában hűs eső esett; Picerunban pedig a mezőre egy hatfogú és szokaitlan nagy arcú gyermeket tettek ki. Mindezen előjelek nem csak Gerwinus halálát jelentették, hanem sok egyéb bajt is.»

Heltai Gáspár elhagyja Bonfini fölösleges szavait, így adja elő: «Az ő (Hunyadi J.) halálát sok jelek mutatták meg annak előtte. Mert azelőtt egy üstekes csillag támadt az égbe és marada vagy harmincz napig etc. Ez lön vége az jámbor vitéz Hunyadi Jánosnak, Magyarországnak gubernátorának.»

Székelly István az 1455-ik év alatt mondja el Világkrónikájában Nándor-Fehérvár ostromát, úgy tér át az 1456-ik esztendőre, midőn «Magyarországra nagy üstökös csillag láttaték, kinek látára korán megbetegüle a Hunyadi János ugyanottan Fejérvára, és kihozatván onnat magát, meghala Zemlinbe és eltemették Erdélybe Gyula-Fejérvárott, kit mind az egész Magyarország igen sirata.»

A török történetírók szintén tudnak a Nándor-Fehérvár ostroma ideje körül látható üstökösről, de ők már kettőről beszélnek. Így az Ozmánház 1486-iki névtelen írója «Tevárikh-i-ál-i-Ozsmán» című művében, miután néhány szó-



TÁBORNOKOK A TEMPLOM ELŐTT.

GYÁSZISZTENTISZTELET VII. EDVÁRDÉRT A KÁLVIN-TÉRI REF. TEMPLOMBAN.

egy ágyugolyótól találtatva s ugyane csatában lön «vértanúvá» a janicsár aga is. «Ezen időben — így fejezi be az ostrom leírását — két üstökös csillag jelent meg, egyike keleten, másika nyugoton s valóban — mondja tovább az üstökös befolyására ezélozva — annyi törekvés és iparkodás eredménytelen volt és az iszlám serege vereséget szenvedett.»

Feltűnő, hogy miként Kegyes Lajos francia király és római császár életirója a Halley-üstökös 837-iki feltűnésekor, a törökök is 1456-ban két üstökös-ről beszélnek. Feltűnő azért, mert az idei télen is megelőzte a Halley-üstökösét egy másik s még egy ízben, az 1531-iki megjelenésnél is van adatunk, hogy ugyanazon esztendőben két üstökös volt látható. Úgy tudom, hogy a csillagászoknak eddig még nem tűnt fel ez a mindenesetre további vizsgálódásra alkalmas szolgálató jelenség.

Mindazonkál, kikre fentebb hivatkoztunk, sokkal körülményesebben írja le az 1456-iki üstökösét Dlugosz János lengyel történetíró. Nagy műve, a «Historia Polonica» XIII. könyvében szól előbb Nándor-Fehérvár ostromáról s Hunyadi János és a Kapisztrán által vezetett keresztiesek nagy diadaláról, azután tér az üstökösre s végül Hunyadi János halálára. Dlugosz ezeket mondja:

«Nem hallgatandó el, hogy Szent Vitus napja utáni szerdán (jun. 16.) üstökös tűnt föl Lengyelország birodalmában, mely napnyugtával nyugot és éjszak között támadva egész éjjel, napkelteig látható volt fáklyát mutatva csövájával éjszak felé, a hajnali időközben kelet felé. Hajnalban keletnek tartott. Nagysága pedig nem kiváló, hanem közepes. És tartott egy hónapig. Feltűnésével némelyek pestist vagy jövendő háborút, mások királyok és fejedelmek halálát s éhség és élelemhiány miatti kellemetlenségeket, viszont mások a törökök fentebb már előrebocsátott vereségét jövendölték. Úgy mondják, hogy Prussziában, Litvániában s Nagy Lengyelország némely részében volt nagyobb hatása az említett üstökösnek, melynek pályafutása közelebb látszott ama vidékekhez, mint másokhoz s hogy hatása november eleje körül kezdődött. Oly nagy mennyiségű eső esett ugyanis egész nyáron, hogy a nagyobb folyók mellett levő őszes terményeket tönkretette az áradás. Más helyeken is jobbra megromlottak. De nemcsak Lengyelországot ejtette rémületbe az üstökös megjelenése, hanem Rómában és Itáliában is feltűnt ez vagy egy másik üstökös. Ennek eltűnével a várost és Itáliát nagy pestis lepte meg, melyben sokan elpusztultak. Krakkó vidékén Krossno és Rimanow körül föllépett az ősszel a pestis. Ugyanezen időben halt meg Hunyadi János, Magyarország kormányzója. Kiváló és nagyérdemű férfi a hadidolgokban és hadvezetésben, különösen a mit



A BUDAPESTI ANGOL KONZUL.



PEARY ÉJSZAKSARKI UTAZÓ AZ ISTENTISZTELETRŐL JÖVET.

GYÁSZISZTENTISZTELET VII. EDVÁRDÉRT A KÁLVIN-TÉRI REF. TEMPLOMBAN.

a törökök ellen viselt a keresztieségért. Halála nemcsak Magyarországra volt káros azon időben, hanem az egész katolikus világra, mert Magyarország fejedelmei és bárói között nem volt egy sem, ki lekesebben harcolt volna a török ellen.»

Sokkal kevesebb figyelemben részesült nálunk a Halley-üstökös 1531-iki és 1607-iki megjelenése.

Az 1531-ikről Ostermayer Jeromos brassai orgonista ennyit ír 1520—1561-ik évekre terjedő krónikájában: «1531-ik évben. Földrengés volt s öt napon át egy üstökös csillagot is lehetett látni.»

Sepsi Laczkó Máté, Lorándfi Mihály ndvari papja 1521—1624 évekről szóló krónikájában 1530—31-ből három üstökösöt is említ. «1530. Nagy üstökös csillag látszik Kisasszony havában — írja. — Erdélyből 60,000 török sok nemese asszonyokat elviszen, kiknek urok a törököt béhívták vala. Nagy dőghalál Erdélyben. 1531. Szulimán császár 200,000 törökkel Bécs alá indula, Kőszögöt ostrommal meg nem veheti — megadják neki; Béset megszállja, de (V.) Károly császártól félt, ki 80,000 gyaloggal és 30,000 fegyverrel és nagy magyar hadal jó vala, — azért nagy prédaul Tótország felől haza mene. Két üstökös csillag láttaték az egen.»

Palmer Mátyás krónikájának német folytatója szerint ez az 1531-iki üstökös augusztusban volt látható csaknem az egész hónapon át s a rák, oroszán, szűz és mérleg alatt az arceturus csillagzatnál nyugoton tűnt fel.

Az 1607-ikről említi Segesvári Bálint, kolozsvári unitárius vallású polgár 1606—1654-ik évekről szóló krónikájában: «1607. In mense octobris láttatott nagy üstökös csillag majd egy egész hónapig napnyugot felé.» Bethlen Farkas is megemlékezik róla az 1607-ik év eseményei elbeszélésének végzetével «Historia de rebus Transsylvanicis» című nagy műve XV. könyve legvégén: «Szeptember és október hónapban üstökös volt látható Erdélyben.» Maros-Vásárhelyi Nagy Szabó Ferenc nem szól ugyan 1580—1658-iki Memorialisében az üstököséről, de azt följegyezte az 1607-ik évről, hogy ekkor «nagy szokatlan árviz vala.» Nagy esőzéseket említi 1456-nál Dlugosz is, azután 1682-ben Cserey Mihály s jelenleg szintén áradóban van a Duna.

A Halley-üstökös 1682-iki megjelenéséről is nagyon kevés egykorú írónknál találunk följegyzést.

Annál inkább emlegetik az 1680-ikot. Így báró Apor Péter «Synopsis Mutationum» című művében azt mondja, hogy 1680-ban «ingens cometa,» igen nagy üstökös tűnt fel az égboltozaton, melyet ő is látott, mint gyermek.

Csernátóni, kézdívásárhelyi iskolamester 1673—1687-iki évekről szóló s eddig kiadatlan naplójegyzeteiben, melyek a sepsiszentgyörgyi Székely N. Múzeum birtokában vannak, így ír az 1680-ik évről: «Deczemberben üstökös csillag láttaték ad Occidentem (nyugotra), olyan, a minemű soha ez emberi nemtől nem observertat, hosszú farka viszsza dél fele mint egy néhány gerendák.» Cserei Mihály az 1661—1711-iki események Historiájában eképp emlékezik meg az 1680-iki üstököséről: «Ebben az esztendőben nagy és példa nélkül való üstökös-csillag láttaték az égen, Udvarhelyt laktomban nagy álmélkodással szemléltük, egész nyolcz hétig durált, azután expirálva. Sokféle jövendölést hallottam akkor felele, de az utána következett nagy változások megmutatták, Isten mit akart azzal jelenteni; mert a török s német között tizennevele esztendeig való véres hadakozást praesagiála, a mely miatt mind Magyarország, Erdély, az császár haereditaria provincziái nagy pusztulást s romlást szenvedének és a török birodalom ugyan jó formában megsepereték.»

Az 1682-iki esztendőnél csak a nagy áradást említi Cserei. «A Duna vize megáradván, a sok eső miatt, mindenfelé kiönté magát, és a mellette való falukat kétfelől mind emberestől barmostól elsepré, s nagy károkat tön Magyarországnban.»

Spangár András jesuvita már ezéloz az 1682-iki üstökösre is Pethő Gergely «Rövid Magyar Krónikájának tovább terjesztésében», melyet az eredetileg együtt 1734-ben, Kassán adott ki. Azt mondja ugyanis: «Anno 1680. Egymás után való két esztendőben nagy üstökös csillag láttatott legelőször az idén Karácson havában, melynek sugára 60 gradusig nyújtózik és nyolcz hétig látezik. A Törökök mind Magyar Országra, mind az egész Keresztieségre nagy hadi készüllettel vannak.»

Mind az 1680., mind az 1682-iki üstökösét elég körülményesen említi a soprni Csányi (vagy mint magát írja: Tschány) János 1670-től 1704-ig terjedő német nyelvű krónikájában.

«Ugyancsak ezen 1680-ik esztendőben — írja — november 20-án az égen egy üstökös csillag jelent meg reggel, nap kelte előtt körülbelül három órakor s olyan sugarakat lövelt a magasságba, mint valami kunyhónak a szarufája; de a 12-ik nap elmaradt, úgy hogy nem lehetett többet látni. Ugyancsak ezen 1680-ik évben deczember 26-án, Szent István napján mindjárt napnyugta után ismét látható volt az égen egy üstökös-csillag, melynek láttára nemcsak az idősb emberek rettenek meg, hanem még a kis gyermekek is féltek. A mely üstökös csillag már éjjel fél hat körül leáldozott, csak a nagy üstöke maradt

az égen, mint valami felhő oszlop. S ez a csóva kiterjedt az égboltozaton fél láthatárra, a hogy a tudósok kiszámították, 80 fok hosszú volt s a földön 12 ezer mértföldre terjedt, úgy hogy néhány száz év óta nem jelent meg, sem látható nem volt az égboltozaton ilyen üstökös csillag. Azután mindinkább visszamaradt és fogyott, napról-napra kisebb lett és látható volt Pál fordulásig. Az idő fogja megmutatni, mi következik ezen üstökös csillagra.»

Midőn két évre rá megjelent a Halley-üstökös, erről a következőképp emlékezik meg: «Ugyancsak ezen 82-dik (1682) esztendőben, augusztus 25-én egy üstökös csillag tűnt fel az égen, mely körülbelül egy órával kelt föl a nap előtt és olyan sugarat cipzelt maga előtt, mint egy pózna. Augusztus 29-én megint látható volt naplemente után három óra hosszáig, azután eltűnt. Üstöke az augusztus 29-kihez mérve kis vesszőnek látszott. Szeptember 3-án elveszett és többé nem kelt föl.»

Nagy Géza.

HELENA ÚTJA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta Anthony Hope. — Angolból fordította Wolda Margit.

II. Nagyon topografikus.

Miss Gilletson a helyi lapot tanulmányozta, mely minden szombatban jelent meg s másnap reggelre ért Nab Grangeba. Felkiáltott s asztala felett megszólította egy másik kis asztalnál reggeliző marchesát.

— Helena, Lynborough lord pénteken megérkezett a kastélyba!

— Igazán, Jennie? — viszonzta minden érdeklődés nélkül a marchesa. — Még egy tojást, ezredes? — Ez utóbbi kérdést asztaltársához, Wenman ezredeshez intézte, egy csinos, de kopasz negyven éves úrhoz.

— Lynborough lord, barátja, Stabb Leonard, a hires régiségbúvár, s magántitkára, Wilbraham Roger. Ő lórsága személyzete már előbb érkezett a kastélyba.

Lady Norah Mountliffey — a ki miss Gilletson asztalánál ült, — mindig ki szokta mondani, a mit gondolt. Most azt mondta:

— Hála Istennek! — s elég hangosan mondta.

— Úgy látszik, az urak nem igen mulattatták Norah-t, — jegyezte meg a marchesa az ezredeshez fordulva.

— Azt hiszem, én legalább mással voltam elfoglalva, habár, sajnos, sokkal keményebb feladattal! — felelt az halkan, hódoló bámulattal pillantva rá.

— Ha rám ezéloz, bámulatos sikere volt, —

bizonyította a marchesa kedvesen, csak hogy a kedvességé egy kevés gúny is vegyült, a mi mindig bizonytalanná tette az ezredet. «Mutlattatni», ez azonfelül olyan szó, melynek a jelentősége gyakran kétes.

Miss Gilletson elgondolkozott.
— Helena nem látogathatja meg, s nem hiszem, hogy ő felkeresné, — szól Norahhoz. — Ha akarja, megismerkedhetik vele.
— Én felkereshetném, — ajánlkozott az ezredes. — Hiszen tudják, hogy ő is katona volt, s ez, nos, ez is kapocs. Istenemre, furcsa legény volt!

Irons kapitány és Stillford most tértek vissza a sétalovaglásukról, s elkéstek a reggelitől. Ők egészítették ki az asztaltársaságot, mert Dufaure Violet reggelijét az ágyban költötte el. Irons húsz év körüli csinos fiatalember volt, nagyon szőke és nagyon napbarnított. Értett a kardforgatáshoz s ügyes volt a polóban. Stillford, habár a béke embere (ha ugyan lehet egy ügyvédet így nevezni), fizikailag egyáltalában nem állt mögötte. Előkelő vidéki család ifjabb sarja volt, híres vadász és kitarató úszó. A marchesa ügyeit megbeszélni jött Nab Grangeba, de jó társalgónak bizonyulván, rábírták, hogy továbbra is vendégük maradjon.

A férfiak össze-vissza beszéltek a Lynborough-ról keringő híreket. Wenman ismerte a londoni pletykákat, Stillford a helyi tradíciókat; de már évek óta egyiket sem látta a mesék hőseit. Az anekdoták elragadtatták Mountiffey Norah-t, s miss Gilletson borzadva csapta össze a kezét felettük. S mégis miss Gilletson volt az, a ki megjegyezte:

— Talán látni fogjuk ma a templomban. — És aztán, megy valaki a templomba?

A kérdést a szokásos csend követte. Sem a marchesa, sem lady Norah nem akart menni, mindketten katolikusok voltak. Valószínű, hogy miss Dufaure sem, mert fáradt lesz. Miss Gilletson persze hogy el fog menni, Uruman ezredes szintén, de ezt mindenki tudta, nem kellett szólniok.

— Talán lesznek ott hölgyek Lynborough társaságából, — kockáztatta meg Irons kapitány. — Az hiszem, én elmegyek! Stillford, magának, a ki családi ügyvéd, stb. szintén kellene templomba járnia, ugy-e?

Egyszerre üzenet jött miss Dufauretól, tudatva, hogy jobban érti magát, s elmenne a templomba, — elvitethetik-e?

— A fogat bárhova elmehet, — mondta miss Gilletson kissé élesen.

— Igen, én is azt hiszem, hogy el kellene mennem, — járult hozzá Stillford. — Oda kocsin megyünk, vissza gyalogolunk?

— Helyes! — mondta a kapitány.
Ha követnének a társaságot Nab Grangeból a filybi templomig, részben megismerhetnének a vidéket; de talán jobb, ha egyszerre személyre veszszük az egészet. Az üres elbeszélés tetszik a lusta olvasónak; de az ehhez hasonló mesék jogosan követelnek az olvasótól némi szellemi erőfeszítést.

Nos, ha az utas az éjszakai tengerparton köt ki (s ez az egyetlen pont, a hol kiköthet) homokos partra bukkan, mely hirtelen esésű lévén, igen alkalmas a fürdőre. Ha a szárazföld felé fordul, balról, délfelé hosszú síkság terül el; jobbján Sandy Nab meredek lejtője, hullámos körvonalaival, füves lapályokkal s pásztor-tüzeivel; szemben vele egész a partig húzódik a grangei uradalom körítő magas fal, melynek közepén kapu nyílik a birtokra. Grange délre fekszik, Sandy Nab oltalmában. Szemben vele sétányok vannak, azután egy száraz sövénykerítés, majd tágas mezőség. A birtok hossza körülbelül másfél mérföld (inkább több, mint kevesebb), szélessége fél mérföldnyi. Grange mellett, az uradalom délnyugati sarkában van egy kis major, vagy inkább a tisztartó háza. Éjszakai mocsarak határolják, keleten, a mint említettük, a tengerpart, nyugaton és délen az országút. Grange határán az út jobbra fordul, a belföld felé s keresztül visz Filbyn; azután az easthorpi országútra torkollik. Easthorp tíz mérföldnyire fekszik, van vására, boltjai és állomása. Azonban az utas rövidebb úton is eljuthat Grangeból Filbybe vagy Easthorpa, ha átvág a nyugati országúton s a karsmoori uradalmon, melyet széles, nyilvános kocsisút szel át.

Először is — ha Lynborough lord területére lépett — egy hídon fog átmenni, mely keskeny, gyakran csaknem száraz patak felett vezet; de a patak könnyen ki is önt, ha nagy eső volt a dombos vidéken. Így lép a szép, erdős, bokros uradalomba, melyben gazdagon váltakoznak a dombok és völgyek, szép mezők és kigyózó utak. Maga a kastély — régi, szürke épület, szegletes és masszív — éjszak-nyugatra, a birtok legvégén áll; előtte a telek erősen lakás, s így ellát Nab Grangeba s mögötte a tengerre; viszont a kastély is látható mindkét pontról. A főt emlegett út, elhagyva Lynborough parkját, délnyugati irányban vezet tovább, a mocsarakon át Filbybe, egy kis faluba, melynek talán háromszáz lélek a lakója. Körül és mögötte nagy mocsarak terjednek egészen Easthorpig, melyek gazdagok természet szépségeiben és sporthelyekben, de a melyek a kis telep, a kastélyt és Grangeot jobban elvágják a külvilágtól, mint a meny-nyre manapság a távolság képes volna. A templom, két-három apró bolt, egy csendő, ez található Filbyben; a mi ezen felül szükséges a test kényelmére vagy a lélek fenntartására, annak Easthorpból kell jönnie, a mocsarakon át.

Még egy dolgot kell megemlítenem; fontosága miatt legutójjára hagytam. Megemlítettem egy kaput, mely Nab Grange területéről a tengerpartra nyílik. A belépő, ha Grangeba akar menni, követi az utat, mely mintegy kétszáz yardnyira egyenes irányban halad, majd jobbra kanyarodik, s egyúttal a ház homlokzatához vezet. De az út folytatódik, — igaz, hogy keskenyebb lesz, míg végre füves ösvényre válik, de azért tisztán látható, — átvág a mezőkön, a mintegy száz yardnyira levő kiszáradt sövénykerítésig, mely Nab Grange kertjét köríti s jól látható Grange ablakiból; s azután tovább vezet, az erős köfalig, mely a grangei uradalmat elválasztja a nyugati országúttól. Ez a fal éppen a scarsmoori főkapuval szemben áll, s ezen a ponton kapu van a falban, melyen át kell menni az utasnak, hogy az országútra jusson.

A kapu ott van, s e helyen mindég is volt kapu; ez legalább kétségtelen. Az is biztos, hogy a kastély lakóinak, ha gyalog akarnak eljutni a tengerpartra, fürdeni vagy más szórakozás céljából, feltétlenül legjobb, legrövidebb és legkényelmesebb az az út, mely ezen a kapun keresztül vezet, átszeli a grangei birtokot s a grangei kapun a partra nyílik. Körül, az országúton háromszor annyi időbe kerül az út. Már most: júniusban vagyunk; Lynborough lord jogain csorbított nem tűrő ember, s rendkívül szeret fürdeni.

Viszont az is valószínű, hogy a marchesa di San-Servolo — Nab Grange ezidőszentit tulajdonosa — nem szívesen látja, ha tudta és beleegyezése nélkül idegenek járnak a birtokra, ablakalatt. Hogy ő ladysege tényleg így gondolkodik, ezt bizonyítja az a tény, hogy ezen a juniusi vasárnap reggelen Irons kapitány és Stillford, gyalog térvén vissza a filybi templomból, a scarsmoori telken keresztül, a grangei mezőkre vezető utat szilárdan ellakoltatva találták. Mivel erről nem volt tudomásuk, át kellett kapaszkodniok a kapu felett, miközben véletlenül széttörték, de azután óvatosan visszahelyezték a tüskés rekettye ágakat, melyeket a marchesa tisztartójának a buzgalma helyzetett a fal tetejére.

— Talán tolvajok jártak erre? — kérdezte Irons.

— Lehetséges, — felelt Stillford, mialatt mosolygva igazgatta a gátat a legelőnyösebbre.

A grangei expedíciónak be kellett vallani, hogy a templomban senkit sem láttak a kastélybeli társaságból; e tekintetben hát felsültek. Igaz, hogy a templomban tekintélyes számú családtag volt a padban, de a négyesögletes tölgyfa padszék a szentélyben, rézrúdról lelógó vörös függönyeivel s háttérben a kandallóval, őrösen állt. A két férfi elmesélte, hogy Scarsmooron keresztül hazafelé jöve, találkoztak egy magas, erős úrral, az arcát különféleképen irták le, az egyik ködben lenyugvó naphoz, a másik vörösréz serpenyőhöz hasonlított.

— Reményem, nem Lynborough lord volt, — rázkódott össze a kis Dufaure Violet. Ő és miss

Gilletson kocsin jöttek haza az országúton, s a déli kapun, a főtűn értek el Nab Grangeot. Stillford a marchesánál volt. Csendesen beszélgetett vele, a rendes társalgási hangon.

— Megmondhatta volna, hogy kulcsot vigyünk magunkkal, — mondta szemrehányóan. — Az a tövises rekettye nagyon árt az ember ünneplőjének.

— Olyan hivatalosan fest, nemde? — mosolygott a marchesa.

— Oh, rendkívül! Mikor tétette oda?

— Tegnapelőtt. Azt akartam, hogy mindjárt lelelejtől ne legyen félreértés. Így legkönnyebben útját vágom minden kellemetlenségnek.

— Lehetséges. — Stillford kételkedni látszott. — Kész a bíróság elé vinni az ügyet, marchesa?

— Ez aligha lesz szükséges, ugy-e?

— Nos, én megmondtam, nagyon kétséges, van-e joga elzárni az utat előtte.

— Egy csomó nekem érthetetlen dolgot mondott el, — felelte a marchesa kissé bosszúan.

Stillford nevetve vállalt vont. Nem jó előre látni a bajt. Lehet, hogy Lynborough lord az egészét észre se veszi.

Délután a marchesa vendégei golfot játszottak a mezőkön, meglehetősen rossz, hepe-hupás pályán. Miss Gilletson aludt. Maga a marchesa megmászta Sandy Nabot, s személyre vette helyzetét. Az ezredes kétségtelenül szívesen vele tartott volna, de nem szállított fel erre.

Helena Vittoria Maria Antonia, marchesa di San Servolo most huszonnegyedik évében volt. Olasz atyától és angol anyától származván, kezét atyja hazájában kötötte le, de szíve anyja hazájáé maradt. A marchesának második felesége és pénzbelileg utolsó menedéke volt; mindkét irányban megédesítette annak utolsó éveit. Szerencsére — és nagyjából senki szerencsétlenségére — ezek nem számosan voltak. Nem volt ideje, hogy tönkre tegye felesége ifjúságát s öröksége egy kis részénél többet eltékozzalon. A marchesa özvegyen maradt, mostohája egy felnőtt olasz ivadéknak, a ki örökös ura volt a várkastélynak az Appeninek. A várat nagyon szerette, de még jobban nem szerette mostoha gyermekeit (a legifjabb az ő korában volt). Anglia — anyja hazája — menedéket tűnt fel előtte. Röviden, nagyon értes volt, hogy visszatér-e valaha Olaszországba?

Nab Grange eladó volt. Valaha a Caverlyk őseinek a birtokában volt (a család századokon át előkelő helyet foglalt el a vidéken, bár nemessége még nem volt) s özvegyi hajlékuk szolgált, míg egy rossz kimenetelű futtatás rá nem birta az akkori lovagot, hogy eladja mr. Crossnak, Leedsből. A Crossoké volt hetven éven át. S akkor az utolsó Cross hitelezői eladták a marchesának. Ez az utolsó tulajdonos csere egy évvel Lynborough hazatérte előtt történt. A «parti út», a mint említettem, csak két napja volt elzárva.

A marchesa e pillanatban nem gondolt épen az útra. Sem valami más határozott dologra. Inkább, míg szemei az ingoványról a tengerre, az égből nagyszerű egyformaságáról a sokszínű föld elragadó változatosságára, a grangei mezőkről (a part közelében az egyik smaragd zöld pont viszfényét Sandy Nab kellemes lejtőjének köszönhet) a szürke scarsmoori kastélyra tévedtek, szívében az elégedettségnek és vágyakozásnak az a nagyszerű keveréke volt, melyet az ifjúság érzése s egy szép nap (ennek is megvannak a maga ködös követelése) oly könnyen felébreszt. Az ifjúság szépséggel párosulva önző lesz; vádolja a világot, s az égi törvényszék előtt panaszodik a tényekre. A marchesa el volt ragadtatva Nab Grange-tól, — hálás volt a természetnek, nem volt elégedetlen önmagával, — de a társasága nem elégítette ki. Ez hát ő? Nem épen, de objektíve e pillanatban ilyen. Tünődött rajta, hogy a vendégei, az egyetlen, a mit az ifjúsága és a szépsége — nem is említve, a mit a múltban tűrt a marchese mellett, — jogosan követelhet.

S ekkor látomászerűen szétválasztva az eget, határt vonva égből és föld között, megjelent előtte egy magas, karcsú alak, fejevonalai élesek, mintha művész vésője metszette volna. A profilját mintha márványból faragták volna; a színárnyalatok csak a hajából és szakállából

eredtek. A férfi menés közben halkán dudolt egy szerelmi dalt, de nem pillantott a marchesa felé.

Ez hirtelen felült. «Ez lenne Lynborough lord?» gondolta, és mosolygott.

(Folytatása következik.)

HARCZ EGY KEHELY KÖRÜL.

Nagy harez és háború folyik mostanában Kolozsvárt az u. n. Rákóczi-kehely birtokáért. E harcznak előzményei röviden a következők. A kolozsvári református egyház pénztárában lévén, már 1908-ban felajánlotta a birtokában lévő remek zománccos kehelyt, mely az erdélyi magyar ötvösségnek egyik legszebb terméke, az Erdélyi Múzeumnak megvételre. A múzeum igazgatósága örömmel fogadta az ajánlatot és a kultuszminisztérium megbízásából alkudozásba boesátkozott a református egyház kiküldöttjeivel, meg is egyeztek 80,000 koronában. Időközben azonban a fizetési módzatok miatt nézeteltérések merültek fel. Különösen miután egy külföldi gyűjtő kétannyit ígért a kehelyért, a magyar kormány pedig a politikai zavarok miatt elhalasztotta a megvételt. Arról van tehát most szó: a református egyház hajlandó-e várni és hazafiságából esetleg olesóbban is magyar múzeumba juttatni e nemzeti ereklyét, vagy csak pusztán anyagi érdekét nézve, a többet kínálnak odaadni?

A szinaranyból készült kehely, melyet itt rajzban is bemutatunk, erdélyi zománccművel és 18 vert domborművel (Krisztus kinszenvedésének története) van díszítve. Broser István, kolozsvári ötvösszester készítette 1640-ben és II. Rákóczi György fejedelem ajándékából került a kolozsvári református egyház birtokába. Dr. Gyárfás T.

A HÉTRŐL.

Az utolsó hét. Nem az utolsó hét a világ elpusztulása előtt, hanem csak az utolsó hét az alkotmányos harez döntő nagy napja: a választások előtt. A közeledés a döntéshez mindig az izgalom növekedését és fokozódását jelenti. Ennek láthatjuk a példáját a minapában is, mikor a Halley-üstökös közeledése mozgatta meg és feszítette a lelkeket. A választási harc izgalmanak ezáltal igazán nem lenne szüksége emelkedésre vagy fokozódásra. Elég ideje volt az izgalom fejlődésének, de különben is csodálatosan fejlett volt már abban a pillanatban, a mikor megszületett. Inkább az lenne a kívánatos, ha a döntés előtt valamit meghalkalna az indulat. Ha a szenvedelem lehiggalna ünneppességgé. Volt idő és alkalom elég az — elfáradáshoz. De — a képviselőjelöltek tudnának arról sokat beszélni — a választó mindent tud, csak elfáradni nem. A választó akkor is fáradhatatlan, mikor a jelölt már sokkal jobban szeretné, ha elfáradt volna. De ilyenkor rendszeren csak a jelölt roskadozik a kiemelésétől és csak ő az, a ki szeretne már lefeküdni. A mi nem is csoda. Ha képviselőnek lenni is olyan fáradságos mesterség lenne, mint jelöltnek lenni, csak akrobaták és díjbirkózók pályázhatnának a törvényhozói díszre. Némelyik kerüllet minálunk egy egész kis ország. A míg a jelölt összes falvait bejárja, végigszónokolja és lekezeli, hetek munkája. És ez alatt az idő alatt helyt kell állnia fizikummal, szóval, értelemmel. Friss kell, hogy legyen a tartása, a gondolata. Nem szabad kifogylnia (a zsebéből nem is szólva) a kedvből, a harezos és meggyőző készségből, az ötletből, az energiából. És mennél többre van szüksége mindebből, vagyis mennél hevesebb a csata, a melyet meg kell vívnia, az eredmény természetesen annál kétségesebb. És bizony vajmi kevés ember éri be azzal a filozófiával, a mivel egy vidám és jóllelkű jelölt vigasztalta magát meg a barátait, mondván: — Nem kell sajnálni a fáradságot, hiszen okvetlenül lesz eredménye. A választás után mindenesetre jobb lesz. Mert most senkinek sincs mandátuma, akkor meg lesz négyezerháromezer. Tehát valamivel mégis csak több boldog ember lesz az országban!



A KOLozsvÁRI REF. EGYHÁZ RÁKÓCZI-KEHELYE.

Az eljegyzési törvény. Ha csakugyan törvény lesz az amerikai javaslatból, a melyért most olyan viharos agitáció folyik odaát az Újvilágban, annak ez lesz a szabatos címe: Törvény az eljegyzés komolyságáról. Mert ez a törvény, a melynek az lenne a fő-paragrafusa, hogy az eljegyzést fölbontani csak a kézfogótól számított egy esztendő elteltése után lehet, nem az eljegyzést magát védi, hanem ennek az aktusnak a komolyságát. Az amerikai Egyesült-Államokban statisztikák csináltak róla, hogy ezer kézfogó közül csak ötvenet követ esküvő. Az ezer kézfogó kilencvenöt százalékában, a hogy Budapesten mondják «visszamegy a párti.» Ebben a jelenségben kétségtelenül van valami, a mire semmiképpen se lehet büszke az amerikai erkölcs. Legalább is egy nagyfokú léhaság: egy komoly lépés komolyságának és hitelének óriási mértékű megcsökkentése. A hol az eljegyzés jóformán semmit se jelent az obligo vállalása tekintetében, ott egy igen súlyos veszedelem kísérti és fenyegeti folyton a társadalom erkölcsét, mert hiszen a kézfogás természetesen bizonyos jogokat ad a családi érintkezésben, a melyeknek a használatá visszaélés, ha az eljegyzés nem volt egy komoly elhatározás következtése. A világon mindenütt megéssik, hogy eljegyzések fölbomlanak és ezeknek az eseteknek legnagyobb részében jobb is, hogy fölbomlanak, mert egy illuziót vagy tévedést eltemetni nem olyan gyászos, mint boldogtalanná lenni. Már pedig a jegyesek nem azért hagyják el egymást, mert arra jöttek rá, hogy boldogok lehetnek eg mással. Hanem épen ellenkezőleg. De a hol uzussá lett az eljegyzések fölbontása, a hol ez a rendes és az ellenkezője a kivétel, ott a társadalom rendje beteg és orvosolni kell. Az eljegyzési törvény, úgy, a hogyan kontemplálják, elér annyit, hogy legalább bizonyos szabadságvesztéssel bünteti azt, a ki kellő komolyság nélkül lép a házasság pitvarába, vagy kellő ok nélkül akar onnan — visszaugrani. Mert egy esztendőig ott kell rostokolnia. De az eljegyzés komolyságánál fontosabb föladat, a mennyire lehet, megvédeni a házasság boldogságát. És ennek a föladatnak az érdekében talán többet használna, ha azt írják törvénybe, hogy nem jegyezhetik el egymást azok, a kik legalább egy esztendeje nem ismerik egymást. Sokat bizonyára ez a törvény se érne, de hol az a bölcs, a ki meg tudja alkotni a boldogság paragrafusát?

A fez. A kik megmosolyogni valónak vagy — reakcionáriusnak tartják a török belügyminiszter szigorú hangnemen megfogalmazott rendelkezését, a mely keményen megtiltja a török iskolásfiuknak, hogy a fez helyett európai formájú kalapot hordjanak, azok egy kicsit fölületesen ítélnék erről a dolgról. A török belügyminiszter nem reakcionárius, hiszen azok közül a férfiak közül való, a kik egy diadalmas forradalommal kiemelték hazájukat a ráparancsolt középkor maradásából és annak a kormányának a tagja, a mely modern intézményekkel egy modern hatalommá szervezte át az ottomán birodalmat. Ez a rendelkezés tehát nem reakciós gondolkodásának bizonyítéka, hanem épen ellenkezőleg: azé az igazán fölvilágosult és érett fölfogásé, a mely tudja azt, hogy a modern haladással nem ellentétes dolog, de kívánatos és becses velejáró a nemzeti karakter, a nemzeti sajátosságok féltékeny megőrzése. Hogy a török ember észrevehető módon megmaradjon töröknek, a minthogy például az angolon azonnal észre kell venni, hogy angol, mert a mi a szokásában, erkölcsében, ízlésében sajátos, sőt talán különös is, ahoz nemzeti önérzete teljes erejével ragaszkodik, azt ennek az önérzetnek egész büszke hatalmával őrzi és környezi. Mikor a kínai kormány ezelőtt talán egy vagy két esztendővel dokumentálni akarta Európának azt, hogy most már a modern fejlődés útjára akarja vinni az országot, erre jobb és hatásosabb eszközt nem talált, mint egy rendelkezést, a mely minden állami hivatalnoknak eltiltotta az ősi nemzeti hajdász: a czopf viselését. Ennek a liberális rendelkezésnek a török miniszter reakciós rendelkezésben több modernséget és fölvilágosodottságot érzünk. Mert nem a czopfort és a fezt kell lereformálni, hanem azt kell átalakítani, modernné és megvilágosodottá tenni, a mi a czopfon innen és a fez mögött van: az értelmet, az agyat, a gondolkodást. A fez alatt a fölvilágosodott, modern gondolkodás éppen úgy elfér, a hogyan elfért az, a melynek urahát a fezeért most sifra szálló miniszter és társai verték le hazájukban. A nemzeti ízlés formáit és alkotásait nem szabad a maradásig jelvényei gyanánt gúnyolni vagy irtani, mert a művelődést és haladást nem jelenti a belőlük való kivetkezés. Ez csak a nemzeti önérzet és büszkeség gyöngeségének vagy leromlásának mutatója.

A nevzetels dátum. Akár átgurultunk május tízenyolcadikának éjszakáján a Halley üstökös ezüst legyezőjén, akár nem, az bizonyos, hogy a május tízenyolcadika jól járt ezzel a kométával. Nevezetes dátum lett belőle. És pedig nem csak azzal, a mi most történt vagy nem történt rajta, hanem az úgnevett búvárok kegyelméből egyébként is. Mert ezek a búvárok, a kik nem a tenger mélyén, hanem a különböző lexikonok anyagában kotorásznak, kibúvárolták, hogy a május tízenyolcadika kiemelkedő dátum akkor is, ha nem kapaszkodik bele a Halley üstökös sleppjébe. Május tízenyolcadikán ugyanis sok minden nevezetes és fontos dolog történt már, a mióta történelmi adatok helyességét vagy hitelességét kétségbe vonni nem lehet. Ezek a jelentős dolgok valóban mind május tízenyolcadikán estek meg. Ez bizonyos De egészen bizonyos az is, hogy ha nem május tízenyolcadikának, hanem május tízenötödikének, vagy bármelyik hónap bármelyik napjának multját revidéáljuk, kiderül, hogy hasonló nevezetességek ezt a multat is csapatosan disztik. Mert a kalendárium igen régi familia, a napok rengetegszer vrradtak már föl és temérdek nagy, nagyobb meg legnagyobb esemény született meg a világ multjában. Nincs olyan nap, a melyet kiváló emberek születése meg halála, háborúk indítása és békék megkötése meg ne jegyezett volna. Nem az tehát a kiemelkedő, a jelentős vagy rejtelmes erőket tartogató dátum, a mely tele van jegyzéve, hanem az,

RÓZSATEJ
 kiűző teint-ápolószert 2 K
 fiatalos üdorságot kölcsönöz a bőrnek.
 halzsamszappan hozzá 60 f.

OSAN kiűző fogápoló száj-
 víz K 1.76, fogpor 88 f.

TANNINGENE legjobb hajfestő szer 5 K
 Hetekig megmarad és nem engedí festékét.
 Sötétszöke, barnára és feketére.

ANTON J. CERNY, Wien, levélezim
 XVIII. Carl Ludwigstr. 6. Lerakat I. Maximilianstr. 9.
 Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriákban stb.



MARGIT-CREME a forrango hölgyek kedvenc
 szépítő szere, az egész világon el van terjedve.
 Pírátlan hatása szerencsés összehatásban rejlik, a bőr
 azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt
 észlelhető.
 Mivel a **MARGIT-CREMET** utánozzák és hamisít-
 ják, tessék eredeti védjeggyel lezárt dobozt elfogadni, mert csak
 ilyen készítményt vállal a készítő mindennemű felelősséget.
 A **MARGIT-CREME** ártalmatlan, zsírtalan, vegy-
 izta készítmény, amely a külföldön általános feltűnést keltett.
 Ára 1 K. Margit-szappan 70 fill. Margit-póder 1'20.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
 Kapható minden gyógyszerár, illatszert- és drogná-üzletben.

GYORSAN TÖRTE ÁT
 — a szabadalmazott —
**Hamu-
 :: rosta ::**

a kőszőny, a mellyel min-
 den udonságot fogadni
 szokás. Oly egyszerű és
 nagyszerű, a milyen csak-
 hamar a háziasszonyok
 kedvence lett, mert ren-
 geteg időt takarít, még
 több fáradságot kíméli
 meg és sok veszélynek
 veszi az előjét.

**Folyosóra menés,
 fújtatás, lóbalás a
 múlté. Vele a vasúts
 átvizet. Már az első kísér-**

let elragadja és hálásan tovább ajánlja. Kérjen ingyen és bérmentve
 illusztrált leírást. A Hamurosta darabja **K 2-80.** Kapható minden
 szaküzletben. Vezérképviselek **ARAK** és **TÁRSA**
 Budapest, VIII., József-körút 33. — Postai számküldés utánvétel,
 vagy az összeg előzetes bekielése ellenében.

Dr. Gaspary-féle gépek

és gyártási rendszere mindenütt kipróbált és
 mint elsőrendűnek ismeretesek. — Homok, kő-
 bánya-hulladékok, salak stb. ilyen anyagokból,
 falaszórtéglák, tetőszerkezetek, padlólapok, csator-
 naszerkezetek, vályúk és egyéb szerkezetek előállításá-
 hához szükséges gépek és formák különböző
 árban. :: Kérjük gyárunk megtekintését.
 :: 228. számú általános jegyzék ingyen. ::

Dr. GASPARY & Co.
 :: MARKRANSTADT, Leipzig mellett. ::

:: Valódi brünni szövetek

az 1910. évi tavaszi és nyári idényre. ::

:: Egy szelvény :: 1 szelvény 7 K
 1 szelvény 10 K
3-10 méter hosszú 1 szelvény 12 K
 1 szelvény 15 K
elegendő teljes férfiruhához 1 szelvény 17 K
 (kabát, nadrág és mellény) 1 szelvény 18 K
:: ára csak :: 1 szelvény 20 K

Egy szelvényi fekete szalonkabáthoz 20.— K-ért, éppúgy fel-
 öltöszöveteket, turistalodent, selyemkamagrat gyári áron küld
 a mindenütt ismert megbízható és szolid postagőgyári raktár

Siegel-Imhof, Brünn 126
 Minták ingyen és bérmentve.

Nagy előnyére szolgál mindenkinek, ha szövetszükség-
 letét dírekte a gyártás helyén Siegel-Imhof cég-
 nél rendel. Úriási forgalma miatt állandóan a legnagyobb
 választék a legújabb szövetekből.

•• SZABOTT, LEGOLCSÓBB ARAK! ••
 Bármily megrendelés teljesítése szigorúan mintáih és figyelmes.

BÓRSZÉKIPAR
Kendi Antal Budapest, IV., Károly-u. 2.

ANGOL BORBUTOR készítése, festése és renová-
 lása saját műhelyemben. **Ebédlelőszék, iroda-fotelok**
 valódi bőrrel. Ülőbutor állványok hártózása.
Székátalakítások!



VASÁRNAPI UJSÁG

23. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)
 SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.**
 BUDAPEST, JUNIUS 5.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám Előfizetési Egész évre — 16 korona
 Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. ára 40 fillér. Félévre — 8 korona. negyedévenként 80 fillérrel
 feltételek: Negyedévre — 4 korona. A «Világkrónika»-val Kalföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
 határozott viteldij is csatolandó.

MIKSZÁTH KÁLMÁN
 1847—1910.

Isten magyar erdejének büszke ékessége kidőlt. A fejzsés halál egy rettenetes csapása leterítette a törzset, mely csodákkal volt megáldva. Megáldatott a csodával, hogy negyven esztendőkön végig télen és nyáron örökké virágban és gyümölcsben álljon. És megáldatott a csodával, hogy a mi virágot termett, az soha el ne hervadjon; a mi gyümölcsöt termett, annak mosolygó színe, édes íze és zamata örökké frissen maradjon. De maga a fa már többet nem terem.

Ha a mindenektől tudott igazat mondván, el is mondjuk, hogy ez ujság fehér papirosa volt az, a mire ez áldott fa legtöbb termését hullajtotta, fájdalomunk nem olt vakmerő, hogy az egész magyar erdőnek, az egész nemzetnek gyászát és veszteségét a mi gyászunknak és veszteségünknek hirdessük. Milliók sokaságának közepén állunk lehajtott fejjel és lelkünk nehéz szomorúságával Mikszáth Kálmán halálának árnyékában.

Csak egy pár hete még az élete dicsőségének hordtunk bokrétát és koszorút, a hódolat selymével átkötte az öröm virágaiból. Mikor ott láttuk a nemzeti lelkesedés forró viharzásában a boldogság fényével szemén, ajkán a boldogság áradó szavával, ki hitte volna, hogy az orom, a melyen áll: Nébó hegye? Hogy míg tekintete meghatott könyjének páráján át az Örökkévalóság Városának nézésében fürdik, aranykopoláinak és gyémánt tavainak látásán ittasul, homlokát ama dalos szellők hullámai simogatják, már mögötte áll a Halál fekete fátylas asszonya és már előre nyújtja két kezét, hogy pilláit lecsukja és örökre szemébe zárja e dicsőséges, ez utolsó látomást.

De így végeztetett. És mi csak a magunk sorát sirathatjuk. Amaz álmódott világok gyönyörűségének elvesztésén bánkódhatunk, a melyek sirba sülyedtek, mielőtt még megteremtődhetek. Mert ő, a ki eltávozott, már több volt, mint a mi elsratni való. Magyarországnak nagyobb halottja, mint Mikszáth Kálmán, nem lehetett. De kevésbbé, mint Mikszáth Kálmán, e földön meg senki se halhatott. Ő a maga világát itt már örökkévalóvá tette. Még azt is, a mi neki testi köntöse volt csupán. Mert ha az az ember, a ki Mikszáth Kálmán volt, vonásait viselte, szavait mondotta, álmait álmodta és elmesélte, már el is fáradott, már sírjába le is feküdt, a halhatatlanság őt újra alkotja. Húsnál és csontnál erősebb anyagból: a legszilárdabb ércből. És odaállítja majd az élet közepébe úgy, a hogyan ez ő hozzája méltó. Már-ványoszlop büszke magasságába. Föléje a nyüzsgésnek. Föléje a zarándok seregnek, a mely hódoló, meghatott és csodálkozó tekintetét rája emeli. És föléje a muló századoknak is, a melyek egymásra tornyosodván, nagyságát és egymás nyomába lépven, örökkévalóságát mérik. A magyar erdő még tele lesz az ő élő meséinek susogásával, elhullajtott virágainak örökké friss illatával akkor is, mikor már régen föld leszünk a földben, mi, a kik őt sírjához kísértük lehajtott zászlóval, a gyászfátyolos dob tompa, szomorú pörgetésével sírván el, hogy fejünknek koronája lehullt.

Viszketegységi bőrbántalmak,
viszketegység sömörrel, viszkető fájdalmak, viszkető se-
bek, sömörös viszketegység, sömörös bőrbaj, sömörös ki-
ütések, sömörös sebek, bőrbajos viszketegység, bőrbajos
sömörbántalom, bőrbajos fájdalmak, bőrbajos sebek

biztosan kezelhetők az

Erényi-ICHTIOL-SALICIL

segítségével még akkor is, ha a baj 30 év óta származik.

Az eredeti «ERÉNYI-ICHTIOL-SALICIL» 3 koronás dobozokban csak a kizárólagos készítőnél kapható:

ERÉNYI BÉLA Diana-gyógyszertára BUDAPEST, KÁROLY-KÖRUT 5. SZ.

(Postai megrendelések utánvétel mellett aznap szállítatnak.) Több mint egy millió köszönőlevél érkezett be a világ minden részéből.